

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 12
2015.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
(**smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs**)

Сарадници: Јелена Васиљевић, оператер за системе базе података
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података
Радмила Тубин-Михајловић, оператер припреме података
Гордана Михајловић, оператер припреме података
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Смиљана Павков, документалиста

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и
Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед садржаја нових бројева часописа
- 4.** Преглед старих публикација
- 5.** Преглед нових књига
- 6.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Укази о додели одликовања, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2015

Закон о допуни Закона о Уставном суду, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2015

Закон о извршењу и обезбеђењу, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама и допунама Закона о јавном бележништву, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама и допунама Закона о уређењу судова, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о допуни Закона о судијама, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о допунама Закона о јавном тужилаштву, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама и допунама Закона о Високом савету судства, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама и допунама Закона о Државном већу тужилаца, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама и допунама Закона о Правосудној академији, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама и допунама Закона о судским таксама, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Судски пословник о изменама и допунама Судског пословника, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Исправка Судског пословника о изменама и допунама Судског пословника, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Уредба о допуни Уредбе о разврставању радних места и мерилима за опис радних места државних службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Уредба о допуни Уредбе о разврставању радних места и мерилима за опис радних места државних службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Одлука о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне Покрајине Војводине и систему локалне самоуправе за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Одлука о максималном броју запослених у Министарству унутрашњих послова, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Одлука о избору на функцију тужиоца за организовани криминал, Младена Ненадовића, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Одлука о образовању Радне групе за израду Националног акционог плана Републике Србије за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност (2016–2020), Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Одлука о измени и допуни Одлуке о образовању Савета за праћење реализације Акционог плана за примену Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2014. до 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Одлука о изменама Одлуке о избору чланова и заменика чланова одбора Народне скупштине Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Одлука о образовању Међуресорне радне групе за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Одлука о измени Одлуке о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне Покрајине Војводине и систему локалне самоуправе за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Одлука о измени Одлуке о броју заменика јавних тужилаца, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Правилник о измени Правилника о службеној значки и службеној легитимацији полицијских службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Решење о постављењу вршиоца дужности директора Управе за заједничке послове републичких органа, Зорана Трнинића, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Ивице Здравковића, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Небојше Илића, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Миломира Лукића, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, др Милка Палибрка, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, др Вјекослава Бобара, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Мирјане Радоњић, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Решење о допунама Решења о утврђивању листе означених лица, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период 2015–2018. године и Акциони план за спровођење Стратегије за период 2015–2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2015

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Међународне конвенције против регрутовања, коришћења, финансирања и обуке плаћеника, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Румуније о бављењу плаћеним пословима чланова породице чланова дипломатских или конзуларних представништава, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Грузије о укидању виза за носиоце дипломатских и службених пасоша, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Споразум између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства унутрашњих послова Републике Финске о полицијској сарадњи у спречавању и борби против криминала, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Меморандум између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Федералне службе Руске Федерације за контролу промета наркотика о сарадњи у борби против нових психоактивних супстанци, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Меморандум о сарадњи између Министарства унутрашњих послова Републике Србије (МУП Србије) и Федералне миграционе службе (ФМС Русије), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Уговора Републике Србије и Републике Словеније о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о максималном броју запослених на неодређено време у систему Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2015

Правилник о поступку унутрашњег узбуњивања Покрајинског секретаријата за културу и јавно информисање, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2015

Измене и допуне Статута Адвокатске коморе Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 52/2015

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Одлуке о Градској управи Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 74/2015

Правилник о управи у Градском правобранилаштву Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 67/2015

Правилник о поступку унутрашњег узбуњивања у Градској управи Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 73/2015

Правилник о поступку унутрашњег узбуњивања у Служби за буџетску инспекцију, Службени лист Града Београда бр. 73/2015

Правилник о поступку унутрашњег узбуњивања у Служби за интерну ревизију Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 73/2015

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о рударству и геолошким истраживањима, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Закон о буџету Републике Србије за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2015

Закон о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2015

Закон о изменама и допунама Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2015

Закон о допунама Закона о утврђивању јавног интереса и посебним поступцима експропријације и издавања грађевинске дозволе ради реализације пројекта „Београд на води”, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2015

Закон о изменама и допунама Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2015

Закон о изменама и допунама Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о изменама и допунама Закона о тржишту капитала, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о изменама и допунама Закона о порезу на добит правних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о изменама и допунама Закона о републичким административним таксама, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о задругама, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о привредним коморама, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о Централној евиденцији привремених ограничења права лица регистрованих у Агенцији за привредне регистре, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о изменама и допунама Закона о приватизацији, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о изменама и допунама Закона о праву на бесплатне акције и новчану накнаду коју грађани остварују у поступку приватизације, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о обнови након елементарне и друге непогоде, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о привременом уређивању начина наплате таксе за јавни медијски сервис, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о изменама и допунама Закона о пољопривредном земљишту, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Закон о заштити земљишта, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Уредба о усклађивању номенклатуре Царинске тарифе за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2015

Уредба о допуни Уредбе о условима прибављања и отуђења непокретности непосредном погодбом, давања у закуп ствари у јавној својини и поступцима јавног надметања и прикупљања писмених понуда, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Уредба о утврђивању Програма систематског испитивања нивоа нејонизујућих зрачења у животној средини за период од 2015. до 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Уредба о утврђивању Листе категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2013. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Уредба о утврђивању Листе категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2014. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Уредба о изменама и допуни Уредбе о утврђивању Програма управљања водама у 2015. години, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2015. години, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Уредба о изменама и допуни Уредбе о утврђивању Државног програма обнове оштећених водних објеката за уређење водотока, водних објеката за заштиту од поплава, ерозије и бујица и водних објеката за одводњавање, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања, осим постројења за сагоревање, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Уредба о подстицајима развоју предузетништва, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Уредба о изменама и допуни Уредбе о утврђивању Програма подршке малим предузећима за набавку опреме у 2015. години, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Уредба о условима и начину доделе и коришћења средстава за подстицање унапређења туристичког промета домаћих туриста на територији Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Уредба о расподели страних дозвола за међународни јавни превоз ствари домаћим превозницима, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Уредба о одређивању процента умањења тржишне вредности неизграђеног грађевинског земљишта за лица носиоце права коришћења на неизграђеном грађевинском земљишту, ако се грађевинско земљиште налази на територији недовољно развијене јединице локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма коришћења средстава Буџетског фонда за финансирање активности и мера унапређења и развоја области електронских комуникација и информационог друштва у 2015. години, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Уредба о изменама и допунама Уредбе о изгледу контролне акцизне маркице, врсти података на маркици и начину и поступку одобравања и издавања маркица, вођења евиденција о одобреним и издатим маркицама и обележавања цигарета и алкохолних пића, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Уредба о проглашењу Специјалног резервата природе „Пештерско поље”, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Уредба о изменама и допунама Уредбе о локацијским условима, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Уредба о изменама и допунама Уредбе о поступку пријављивања и начину информисања који се односе на техничке прописе, поступке оцењивања усаглашености и стандарде, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Уредба о утврђивању Плана званичне статистике за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Одлука о измени Одлуке о образовању Радне групе за проверу и систематизовање трошкова за које су средства обезбеђена у Фонду солидарности Европске уније, за финансирање хитних операција и операција опоравка које су настале као последица катастрофе изазване великим поплавама у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Одлука о утврђивању цена јавне услуге у Народној библиотеци Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Одлука о измени Одлуке о правним последицама престанка Јавног предузећа Новинска агенција Танјуг, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Одлука о измени Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Одлука о изменама и допуни Одлуке о условима под којима и начину на који резиденти могу држати девизе на рачуну код банке у иностранству, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Одлука о утврђивању Програма монетарне политике Народне банке Србије у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Одлука о изменама Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за друштва за осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о садржају и форми образаца финансијских извештаја за друштва за осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Одлука о изменама Финансијског плана Републичког фонда за здравствено осигурање за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Одлука о условима и начину за смањење царинских дажбина на одређену робу, односно за изузимање одређене робе од плаћања царинских дажбина у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Одлука о измени Одлуке о сезонским царинским стопама на увоз одређених пољопривредних производа, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Одлука о образовању Радне групе за израду Предлога програма за реформисање Републичког геодетског завода, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Одлука о измени и допуни Одлуке о ближим условима и начину вођења Јединственог регистра рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Одлука о изменама Финансијског плана Националне службе за запошљавање за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о врсти, обиму и начину испоруке података и докумената који се уступају без накнаде државним органима и организацијама, органима аутономних покрајина и јединицама локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о накнадама за послове регистрације и друге услуге које пружа Агенција за привредне регистре, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Одлука о изменама Финансијског плана Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2015

Одлука о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора ауто-пута Е-80, деоница Ниш–Мердаре на животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2015

Одлука о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода интерконекција 2 x 400 кV Република Србија (Бајина Башта) – граница Црне Горе – граница Босне и Херцеговине на животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2015

Одлука о утврђивању висине чланарине, основици на основу које се обрачунава, начину и роковима плаћања чланарине Привредне коморе Косова и Метохије за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2015

Одлука о допуни Одлуке о одређивању робе за чији је увоз, извоз, односно транзит прописано прибављање одређених исправа, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Одлука о доношењу Методологије за одређивање трошкова прикључења на систем за пренос и дистрибуцију електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Одлука о изменама Методологије за одређивање цене електричне енергије за јавно снабдевање, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Одлука о изменама и допунама Методологије за одређивање цене приступа систему за пренос електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Одлука о изменама и допунама Методологије за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Одлука о висини, начину и роковима плаћања чланарине Привредној комори Србије за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Одлука о изменама Одлуке о извештавању банака, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Одлука о допуни Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Одлука о утврђивању Енергетског биланса Републике Србије за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о распореду и коришћењу средстава за реализацију пројеката Националног инвестиционог плана утврђених Законом о буџету Републике Србије за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Одлука о измени Одлуке о условима за смањење царинских дажбина на одређену робу, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Одлука о изменама Одлуке о одређивању пољопривредних и прехранбених производа за које се плаћа посебна дажбина при увозу и утврђивању износа посебне дажбине, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Одлука о измени Одлуке о одређивању субјеката приватизације од стратешког значаја, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Правилник о евиденцији промета робе, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Правилник о утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и вредносница и мотива редовних издања поштанских марака и вредносница, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Правилник о изменама и допуни Правилника о најмањем броју чланова посаде за безбедну пловидбу које морају имати бродови и друга пловила трговачке морнарице, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о звањима, условима за стицање звања и овлашћењима чланова посаде бродова трговачке морнарице, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржини и начину вођења Листе одобрених супстанци, Листе забрањених супстанци и Листе средстава за заштиту биља на основу издатих решења о регистрацији средстава за заштиту биља, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Правилник о садржају пореске пријаве за обрачун пореза на добит по решењу на приходе које по основу капиталних добитака и по основу закупа и подзакупа непокретности и покретних ствари остварује нерезидентно лице, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2015

Правилник о садржини и начину спровођења Годишњег програма мониторинга квалитета деривата нафте и биогорива за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Правилник о квалитету меда и других производа пчела, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Правилник о квалитету воћних џемова, желеа, мармеладе, пекмеза и заслађеног кестен пиреа, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Правилник о одржавању железничких возила, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Правилник о садржини обрасца – појединачног пописног листа за евидентирање незаконито изграђених објеката, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о стручном испиту за туристичког водича и туристичког пратиоца, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о категоризацији туристичких места, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину и критеријумима расподеле дела средстава из наменских примања буџета Републике која се остварују приређивањем игара на срећу, а користе за финансирање локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и висини трошкова за издавање лиценци за обављање послова у области безбедности и здравља на раду, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама Правилника о упису у Регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, као и о условима за пасиван статус

пољопривредног газдинства, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о измени Правилника о организовању, спровођењу и начину полагања возачког испита, вођењу и роковима чувања евиденција о возачком испиту и условима које мора да испуни возило на којем се обавља возачки испит, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Правилник о изменама Правилника о условима које мора да испуњава привредно друштво, односно огранак привредног друштва или средња стручна школа који врше оспособљавање кандидата за возаче, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Правилник о изменама Правилника о теоријској и практичној обуци кандидата за возаче, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Правилник о допуни Правилника о квалитету уситњеног меса, полупроизвода од меса и производа од меса, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Правилник о обрасцима сертификата о безбедности за управљање железничком инфраструктуром, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Правилник о измени и допунама Правилника о условима и начину вођења рачуна за уплату јавних прихода и распоред средстава са тих рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Правилник о измени и допунама Правилника о стандардном класификационом оквиру и контном плану за буџетски систем, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Правилник о методама испитивања сорте лана (*Linum usitatissimum L.*) ради признавања сорте, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Правилник о методама испитивања сорте беле слачице (*Sinapis alba L.*) и црне слачице (*Brassica nigra (L.) W.D.J.Koch*) ради признавања сорте, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Правилник о условима и поступку за издавање сагласности за коришћење аеродрома, односно хелидрома, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2015

Правилник о утврђивању захтева који се односе на идентификацију ваздухоплова у оквиру надзора за Јединствено европско небо, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2015

Правилник о беспилотним ваздухопловима, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2015

Правилник о условима и начину институционалног посредовања у споразумном финансијском реструктурирању, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Правилник о изменама Правилника о програму, начину и висини трошкова припреме и полагања стручног испита за обављање послова координатора за израду пројекта и стручног испита за обављање послова координатора за извођење радова, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о минималним критеријумима у погледу енергетске ефикасности у поступку јавне набавке добара, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају пореске пријаве за обрачун пореза на добит по одбитку на приходе и накнаде које остварују нерезидентна и резидентна правна лица, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају пореске пријаве за обрачун пореза на добит по решењу на приходе које по основу капиталних добитака и по основу закупа и подзакупа непокретности и покретних ствари остварује нерезидентно правно лице, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближим условима, начину и поступку за остваривање права на рефакцију плаћене акцизе на деривате нафте, биогорива и биотечности из члана 9. став 1, тач. 3), 5) и 7) Закона о акцизама, који се користе за транспортне сврхе, за превоз терета у унутрашњем речном саобраћају и за грејање, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за тов јунади, тов свиња, тов јагњади и тов јаради, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о изменама Правилника о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за квалитетна приплодна грла, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближим условима, начину и поступку за остваривање права на рефракцију плаћене акцизе на деривате нафте и биотечности из члана 9. став 1. тач. 3), 4), 5), 6) и 7) Закона о акцизама, који се користе као енергетска горива у производњи електричне и топлотне енергије или у индустријске сврхе, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о измени и допуни Правилника о условима и начину коришћења подстицаја за унапређење конкурентности и достизање стандарда квалитета кроз подршку инвестицијама у прераду и маркетинг у сектору млека, меса, воћа, поврћа и грождја, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о изменама Правилника о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о измени Правилника о подели моторних и прикључних возила и техничким условима за возила у саобраћају на путевима, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о измени Правилника о мерилима брзине возила у саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о Списку корисника јавних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Правилник о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Правилник о истраживању удеса и озбиљних незгода у ваздушном саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Правилник о начину размене докумената и поднесака електронским путем и форми у којој се достављају акта у вези са обједињеном процедуром, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Правилник о обрасцу евиденционе пријаве закупаца на неодређено време у становима у својини грађана, задужбина и фондација, као и станова у поступку враћања одузете имовине, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Правилник о измени Правилника о утврђивању цена материјала за дијализе које се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Упутство о измени и допунама Упутства за спровођење Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Наредба о спровођењу посебних фитосанитарних прегледа ради откривања штетних организама *Epitrix cucumeris* (Harris), *Epitrix similaris* (Gentner), *Epitrix subcrinita* (Lec.) и *Epitrix tuberis* (Gentner) као и о мерама које се предузимају у случају појаве тих штетних организама, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Решење о коришћењу средстава за накнаду штета услед елементарних непогода, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Решење о утврђивању висине накнаде погребних трошкова за кориснике пензија за јануар, фебруар и март 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Решење о коришћењу средстава за накнаду штета услед елементарних непогода, Службени гласник Републике Србије бр. 114/2015

Закључак Владе о усвајању Националног програма за сузбијање сиве економије, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2015

Закључак Владе о усвајању Акционог плана за спровођење Стратегије развоја јавних набавки у Републици Србији за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Фискална стратегија за 2016. годину са пројекцијама за 2017. и 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2015

Финансијски план Агенције за енергетику Републике Србије за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Финансијски план Републичког фонда за здравствено осигурање за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Финансијски план Националне службе за запошљавање за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Финансијски план Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2015

Листа одобрених супстанци, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2015

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Уговора између Владе Републике Србије и Владе Републике Казахстан о избегавању двоструког опорезивања и спречавању пореске евазије у односу на порезе на доходак и на имовину, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Краљевине Норвешке о избегавању двоструког опорезивања и спречавању пореске евазије у односу на порезе на доходак, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Савета министара Босне и Херцеговине о изградњи међудржавног моста преко реке Дрине са пратећим путним објектима на локацији Љубовија–Братунац, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Закон о потврђивању Протокола о изменама и допунама Споразума о ваздушном саобраћају између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Швајцарског Федералног Савета, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Финске о сукцесији и консолидацији билатералних уговора, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Закон о потврђивању Уговора о гаранцији (Пројекат реструктурирања ЕПС-а) између Републике Србије и Европске банке за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Меморандум о разумевању о сарадњи у области туризма између Министарства трговине, туризма и телекомуникација Републике Србије и Саудијског Високог савета за туризам и националну баштину Краљевине Саудијске Арабије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Протокола о заштити од поплава уз Оквирни споразум о сливу реке Саве, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума о међународном комбинованом транспорту између Владе Републике Србије и Владе Словачке Републике, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Чешке Републике о развојној сарадњи, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 23/2015

Измене и допуне техничких прописа који су саставни део Европског споразума о међународном друмском превозу опасне робе, анекси А и Б, „ADR 2015”, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 22/2015

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о изменама и допунама Одлуке о оснивању Туристичке организације Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 52/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о отварању Буџетског фонда за средства пренета од Фонда за развој Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 53/2015

Покрајинска скупштинска одлука о буџету Аутономне Покрајине Војводине за 2016. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2015

Покрајинска скупштинска одлука о Програму мера подршке за спровођење пољопривредне политике за развој села на територији Аутономне Покрајине Војводине у 2016. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2015

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из Буџетског фонда за шуме Аутономне Покрајине Војводине за 2016. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2015

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из Буџетског фонда за развој ловства Аутономне Покрајине Војводине за 2016. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2015

Покрајинска скупштинска одлука о Програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији Аутономне Покрајине Војводине у 2016. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2015

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из Буџетског фонда за воде Аутономне Покрајине Војводине за 2016. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2015

Одлука о ангажовању ревизора за обављање екстерне ревизије Завршног рачуна буџета Аутономне Покрајине Војводине за 2015. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2015

Упутство о изменама и допунама Упутства о организацији и рачуноводственом обухватању пописа имовине и обавеза буџетских корисника укључених у консолидовани рачун трезора Аутономне Покрајине Војводине дате на коришћење другим правним лицима, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 48/2015

Правилник о изменама Правилника о начину реализације програма и пројеката у 2015. и 2016. години, чија је реализација започета из средстава Фонда за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 48/2015

Правилник о додели бесповратних подстицајних средстава за суфинансирање реализације пројеката примене соларне енергије у заливним системима, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 50/2015

Правилник о измени Правилника о начину реализације програма и пројеката у 2015. и 2016. години, чија је реализација започета из средстава Фонда за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 52/2015

Решење о утврђивању висине новчане награде за најбоље спортске екипе у 2015. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2015

Службени лист Града Београда

Одлука о допуни Одлуке о висини стопе пореза на имовину, Службени лист Града Београда бр. 69/2015

Одлука о измени Одлуке о висини стопе амортизације за утврђивање пореза на имовину, Службени лист Града Београда бр. 69/2015

Одлука о измени и допуни Одлуке о одређивању зона и најопремљенијих зона на територији Града Београда за утврђивање пореза на имовину, Службени лист Града Београда бр. 69/2015

Одлука о измени и допуни Одлуке о одређивању зона на територији Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 69/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о постављању привремених објеката на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 71/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о постављању тезги и других покретних привремених објеката на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 71/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о утврђивању доприноса за уређивање грађевинског земљишта, Службени лист Града Београда бр. 74/2015

Одлука о ребалансу буџета Града Београда за 2015. годину, Службени лист Града Београда бр. 78/2015

Одлука о утврђивању критеријума и мерила за обиме буџета градских општина, Службени лист Града Београда бр. 78/2015

Одлука о измени и допуни Одлуке о финансирању програма, пројеката и активности корисника средстава буџета Града Београда у 2016. и 2017. години, Службени лист Града Београда бр. 78/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину спровођења поступка централизованих јавних набавки од стране Службе за централизоване јавне набавке и контролу набавки и утврђивању списка предмета централизованих јавних набавки, Службени лист Града Београда бр. 68/2015

Решење о утврђивању списка наручилаца за чије потребе Служба за централизоване јавне набавке и контролу набавки спроводи поступке централизованих јавних набавки, Службени лист Града Београда бр. 68/2015

Решење о утврђивању износа просечне цене квадратног метра одговарајућих непокретности по зонама на територији Града Београда за утврђивање пореза на имовину за 2016. годину, Службени лист Града Београда бр. 70/2015

Решење о оснивању Буџетског фонда за програме и мере активне политике запошљавања Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 75/2015

Наредба о спровођењу активности општинских штабова за ванредне ситуације у зимским условима у сезони 2015/16, Службени лист Града Београда бр. 67/2015

Програм заштите животне средине Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 72/2015

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о здравственој заштити, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама Закона о здравственом осигурању, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама Закона о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2015

Закон о изменама и допунама Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Уредба о начину и условима остваривања права на пензијско и инвалидско осигурање и на накнаду због престанка запослења супружника официра, односно подофицира, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Уредба о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању азбесту, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2015

Уредба о енергетски угроженом купцу, Службени гласник Републике Србије бр. 113/2015

Одлука о начину коришћења средстава предвиђених за накнаду трошкова организацијама корисника пензија у вези са спровођењем поступка упућивања корисника пензија на рехабилитацију за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Одлука о изменама и допунама Одлуке о утврђивању Програма за решавање вишка запослених у поступку приватизације за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Правилник о изменама Правилника о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу опреме за рад, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама и допуни Правилника о начину и поступку процене ризика на радном месту и у радној околини, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о измени Правилника о садржају елабората о уређењу градилишта, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о поступку прегледа и испитивања опреме за рад и испитивања услова радне околине, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о евиденцијама у области безбедности и здравља на раду, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о допуни Правилника о номенклатури здравствених услуга на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближим условима за издавање, обнављање или одузимање лиценце члановима комора здравствених радника, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о критеријумима, начину и другим питањима од значаја за спровођење мера активне политике запошљавања, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о изменама Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Правилник о измени и допуни Правилника о организацији Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2015. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Правилник о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 110/2015

Правилник о утврђивању списка Психоактивних контролисаних супстанци, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању електромагнетском пољу, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о Обрасцу обавештења о упућивању запослених на привремени рад у иностранство, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Правилник о изменама Правилника о програму, начину и висини трошкова полагања стручног испита за обављање послова безбедности и здравља на раду и послова одговорног лица, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Решење о регистрацији отказа Посебног колективног уговора за хемију и неметале Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Посебан колективни уговор за запослене у установама студентског стандарда чији је оснивач Република Србија, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2015

План здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања у Републици Србији за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Закон о измени Закона о јавним медијским сервисима, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2015

Закон о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 112/2015

Одлука о утврђивању зграде „Задужбина Лазара Стојадиновића, вишег контролора поште и телеграфа, и жене Анке” – „Поштански дом” у Врњачкој Бањи за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2015

Одлука о утврђивању села Милаковићи на Озрену код Пријепоља за просторно културно-историјску целину, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2015

Правилник о Листи стручних, академских и научних назива, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2015

Правилник о изменама Правилника о врсти, називу и садржају образаца и начину вођења евиденција и називу, садржају и изгледу образаца јавних исправа и уверења у образовању одраслих, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Правилник о ближим условима за остваривање двојезичне наставе, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Правилник о измени Правилника о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2015

Правилник о ближим условима за избор директора установа образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2015

Правилник о изменама и допунама Правилника о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа и студијских програма, Службени гласник Републике Србије бр. 111/2015

Решење о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Минимални услови за избор у звања наставника на универзитету, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2015

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Протокол о сарадњи између Владе Републике Србије и Савета министара Босне и Херцеговине на очувању моста Мехмед паше Соколовића у Вишеграду, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Меморандум о разумевању у области омладине између Министарства омладине и спорта Републике Србије и Федералне агенције за младе (Руска Федерација), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Споразум о сарадњи између Републике Србије и Републике Португала у области образовања, науке, технологије, културе, спорта и омладине, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 21/2015

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о изменама Одлуке о броју студената за упис у прву годину мастер академских студија и докторских академских студија, који се финансирају из буџета Аутономне Покрајине Војводине на факултетима у саставу Универзитета у Новом Саду, у школској 2015/2016. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 49/2015

Решење о броју диплома и награда које ће се поделити даровитим ученицима и њиховим менторима, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2015

Службени лист Града Београда

Одлука о начину, критеријумима и мерилима за избор пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 71/2015

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за новембар 2015. године, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2015

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у новембру 2015. године, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Усклађени динарски износи пореза на употребу, држање и ношење добара, Службени гласник Републике Србије бр. 109/2015

Службени лист Града Београда

Показатељ потрошачких цена у октобру 2015. године, Службени лист Града Београда бр. 68/2015

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2015. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	NEWSWEEK
10.	НИН
11.	ПЕЧАТ
12.	ПОЛИТИКА

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ГЕРОНТОЛОГИЈА: часопис Геронтолошког друштва Србије
2.	КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ: лист за књижевност и друштвена питања
3.	НАЦИОНАЛНА РЕВИЈА СРБИЈА
4.	РС PRESS
5.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
2.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
3.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
4.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
5.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
6.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

Novo na TV programu

Bojan Stanojević

Praznici nikad ne kasne, pa nije red ni da vi zakasnite s novogodišnjim poklonima. Porodicu biste mogli da počastite novim televizorom, po mogućnosti pametnim. Ostaje samo da ga izaberete...

34

Aktuelno

Uvodnik 7

Dejan Ristanović

KOMENTAR

Surface Book i njegova cena 8

Sava Zdravković

Microsoft je pobrao aplauze za Surface Book, dobru kombinaciju tableta i računara vrhunskih karakteristika. Postoji samo jedan problem – previsoka cena. Nije to način da se uđe na jedno toliko kompetitivno tržište!

KOMENTAR

Je suis moralni terorizam 10

Jovana Vukić

Vesti 12

Bojan Stanojević i Aleksandra Cvjetić

Intervju: Rami Efrati 93

Luka Milinković

Prvi pogled

Samsung Galaxy Tab S2: U novom formatu 20

Michael Peuckert

Galaxy Tab S2 9.7 LTE je najnoviji Samsung-ov adut na tržištu vrhunskih tableta. Može li ovaj tanki uređaj dizajniran u novom formatu ekrana da ponovi uspeh svojih prethodnika?

Lenovo Vibe P1m: U znaku baterije 22

Miloš Stamenković

BenQ W3000: Zvuk uz sliku 23

Jovan Marković

Brother: Uštedite pri štampanju 24

Radovan Bibić

Qnap: Mali profesionalac 26

Bojan Stanojević

BenQ: Žive boje u fokusu 27

Radovan Bibić

#227 / Decembar 2015

Uslužni programi 28

Jovan Bulajić

GIZMODROM

Termičke slike 30

Boris Stanojević i Jovan Marić

Svi smo čuli za infracrvene ili termičke kamere, vidali smo ih u filmovima i nekim primenama, i oduvek ih priželjkivali. Naravno, bile su preskupe za hobističku upotrebu. Sada je kompanija Seek Thermal napravila iskorak prema primeni termičkih kamera na najširem tržištu – stigla je nova kategorija gadžeta!

Sigurna struja 32

Dejan Ristanović

Test zona

Novo na TV programu 34

Bojan Stanojević

Moblete godine 42

Voja Gašić

Iz prakse

Kad USB otkáže poslušnost 76

Branislav Bubanja

Da li vam se već dogodilo da USB priključci na vašem računaru prestanu da rade kako treba? Ako nije, desiće se, a ustanovićete i da standardne procedure oporavka ne pomažu. Moraćete da zaronite malo dublje u Windows...

CEWE: Fotografsko pamćenje 80

Nebojša Prijć

Dve decenije PC arhitekture 82

Đorđe Grujić

Roditeljska kontrola 84

Jovan Mirović

Rubrike

Odabrani bajtovi 94

Ladislav Struharik

Vedra strana 98

Bizit

Poslovna inteligencija i Big Data 50

Miodrag Ranisavljević

Kako iskoristiti informacijski sistem kompanije da bi se postigli bolji rezultati u prodaji? *Business Intelligence* pokušava da odgovori na to pitanje, ali joj je potrebna velika količina podataka da bi odgovor bio relevantan. A mnogo podataka donosi posebnu klasu problema...

Microsoft Power BI: Izveštaji iz oblaka 53

Milan Bašić

Infosys MATRIX 54

Marko Herman

Iznajmiti IT sektor - za i protiv 56

Damir Jović

Schneider: Kupujemo ili iznajmljujemo 60

Vasilije Kodžopeljić

GoPro: Rešenje za dobar posao 61

Milan Bašić

Cisco UCS serveri u srcu data centara 62

Nikola Milovanović

Bezbedni poslovni podaci 64

Anja Kiš

EMC flash trendovi 66

Konferencija BIZIT 2015 68

PC.Edu

IT defektologija 67

Sanja Denić

Komunikacije

Mobotix: Lice kao ulaznica 86

Radovan Bibić

MOBOTIX rešenja video-nadzora olakšavaju identifikaciju osoba na osnovu njihove ključne karakteristike: izgleda lica. Kako to funkcioniše?

Mainstream: Na putu ka oblaku 88

Vladimir Cerić

Tehnovizija

Projekti godine 90

Voja Antonić

Prošlog meseca opisali smo deset najboljih hakerskih projekata koji su konkurisali za nagrade koje deluje Internet časopis *Hackaday*. Sredinom oktobra je na hakerskoj superkonferenciji u San Francisku stručni žiri saopštio svoju odluku, a tri dana kasnije smo saznali i ko je pobedio na drugom konkursu, za projekat koji ima najbolje šanse da se probije na tržište.

PC Press

Izdavač

PC PRESS, d.o.o.
Osmana Đikića 4, 11108 Beograd 12, p. fah 47,
N 44° 48.994', E 20° 28.800'

Redakcija: 011/2765-533 i 069/2187-742

Marketing: 011/2080-220

Fax: 011/2752-480

Mail: pc@pcpress.rs

Web: www.pcpress.rs

Tekući račun: 205-9547-62

Direktor

Vesna Čarknajevo

Glavni i odgovorni urednik

Dejan Ristanović

Zamenik glavnog urednika

Voja Gašić

Izvršni urednik

Bojan Stanojević

Urednici

Milan Bašić, Jovan Bulajić,
Bojan Stojanović i Ladislav Struharik

Marketing

Andrijana Maksimović,
Aleksandra Cvjetić

Plasman i fotografije autora

Nenad Veljković

Redaktor

Jevrem Živanović

Dizajn i DTP

Vojislav Simić i Andrija Čeranić

Web administrator

Milan Basrak

Pretplata

Nevenka Gašić

Distribucija

Beokolp, Beograd

Štampa

Rotografika, Subotica

Stalni stručni saradnici

Voja Antonić, Nenad Batočanin, Radovan Bibić, Branislav Bubanja, Vladimir Cerić, Branko Đaković, Đorđe Grujić, Marko Herman, Stevan Josimović, Miljan Jovanović, Zoran Kehler, Vesna Knežević, Kristijan Lazić, Jovan Marić, Nikola Marković, Branislav Mihaljev, Majkl Mijatović, Mladen Mijatović, Luka Milinković, Vesna Milošević, Dragan Mitraković, Branko Nikitović, Pavle Peković, Bojan Petrović, Jelica Protić, Nebojša Prijić, Jelena Rupnik, Miloš Stamenković, Darko Staničić, Boris Stanojević, Aleksandar Šušnjarić, Berislav Todorović, Nebojša Vasiljević, Nadežda Veljković, Jovana Vukić i Sava Zdravković

Neki od tekstova su objavljeni u dogovoru sa WEKA MEDIA PUBLISHING GmbH, Stuttgart

PC PRESS

Copyright © PC Press 2015.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd 004
PC : Personal computers : časopis za profesionalnu primenu računara / glavni i odgovorni urednik Dejan Ristanović. - 1995, br. 1 - Beograd (Osmana Đikića 4) : PC Press, 1995 - (Novi Sad: Color Print). - 29 cm
Mesečno. = PC. Personal computers

COBISS.SR-ID 11164175 ISSN 0354-690X, COBISS.SR.ID 11164175

Издавач: LIBER, Београд

Главни и одговорни уредник: Милорад Добријевић

Уредник: др Слободан Р. Мартиновић

Редакција:

Др Милан Бјелић, доц. др Саша Веселиновић, мр Дејан Јовановић, доц. др Срђан Миленковић,
Драгана Бунарић, мр Милан Миловић, др Анкица Милојевић, проф. др Мирослав Миљковић,
Параскева Михајловић, мр Секула Новаковић, Невена Ракић, мр Весна Симоновић, др Рајко Судум

КОНТАКТ: LIBER, п. фах 10, 11030 Београд

Тел/факс: 011/ 236 00 26, моб. 065/ 44 8888 2

Е – mail: liber@verat.net pravnapraksa@ptt.rs

Е – mail за установе у области образовања: sloba1965@gmail.com

ШТАМПА: ЕтноСтил, Београд, тираж 500 примерака

СIP Каталогизација и публикацији, Народна библиотека Србије, Београд
ISSN 1820-1075 Pravna praksa (Београд 2004), COBISS.SR-ID 114525452

САДРЖАЈ

ТЕМА БРОЈА:

Секула Новаковић

РАДНОПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ЗАПОСЛЕНИХ У ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА 3

АКТУЕЛНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ 30

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Пријем у радни однос у установи за образовање и васпитање 34

Образовање конкурсне комисије за спровођење јавног конкурса ради понуђавања
извршилачког радног места у државном органу 35

Начин утврђивања висине минималне зараде 36

Накнада зараде за време удаљења запосленог са рада 36

Одговорност запосленог за штету причињену трећем лицу 37

Утврђивање настанка инвалидности која је основ за инвалидску пензију 37

Формирање и правни положај огранка привредног друштва 38

СУДСКА ПРАКСА

УСТАВНИ СУД СРБИЈЕ 39

Судска заштита у поступку за принудну наплату потраживања
по основу комуналних и сличних услуга 39

Обавезни елементи правилника о систематизацији послова 39

Одговорност за штету која настане у обављању послова Народне банке Србије 40

Право оца детета на родитељски додатак 41

СУДОВИ ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ 42

Уношење алкохола у просторије послодавца као отказни разлог 42

Пропуштање послодавца да запосленог упозори на све повреде радних обавеза
које је употребио као отказни разлог 43

Садржина упозорења на постојање разлога за отказивање уговора о раду
као услов за законитост отказа 43

Надлежност суда за спор о накнади штете због повреде на раду 44

Недозвољеност посебне жалбе против решења о привременој мери у радном спору 45

Дозвољеност ревизије у спору поводом злостављања на раду 45

Стицање права својине на основу одлуке државног органа 46

Правна судбина подзакупа по престанку уговора о закупу 46

Материјална одговорност чланова ортачког друштва 47

Сукоб интереса у парници поводом вршења или лишења родитељског права 47

Пуноважност завештања које је сачинило лице с двојним држављанством	47
Располагање предметом уговора о доживотном издржавању	48
Надлежност суда за одлучивање по тужби против стечајног управника, поднетој због неблагоприятне исплате потраживања	48
Извршење на непокретности у јавној својини	49
Решење јавног предузећа као извршна исправа	49
Физичка деоба непокретности	50
Кривично дело одузимање туђе ствари	51
СУДОВИ ПОСЕБНЕ НАДЛЕЖНОСТИ	51
ПРИВРЕДНИ СУДОВИ	51
Одговорност за штету због доцње или прекида грађевинских радова	51
Смисао условне осуде за привредни преступ	52
Последице изостанка са припремног рочишта	52
Раскид уговора због измењених околности	53
Паушална накнада по уговору о пружању маркетиншких услуга	53
Доказивање услова за искључење права из осигурања	53
Образложење пресуде због повреде жига	54
Наплата трошкова вештачења у кривичном и парничном поступку	54
УПРАВНИ СУД	54
Принудна наплата пореза	54
Привремена забрана обављања делатности због неевидентирања промета преко фискалне касе	55
Извршавање одлука Управног суда	55
Обавезни прилози уз тужбу због ћутања управе	56
Услови за одлагање извршења	56
Прекид управног поступка због смрти странке	57
ПРЕКРШАЈНИ СУДОВИ	57
Идеални стицај - прекршајна одговорност из Закона о безбедности саобраћаја на путевима	57
Поступање са привремено одузетим предметима након обуставе услед застарелости поступка	57
Могућност условног отпуста лица на издржавању казне затвора због прекршаја	58
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА	58
Право на суђење у разумном року - <i>Пресуда Рагуж против Србије</i>	58
Злоупотреба права на представку - <i>Одлука Зарубица и други против Србије</i>	59
СТРУЧНА МИШЉЕЊА	
МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА	60
Последице измене услова за остваривање права на старосну пензију и увођења превремене пензије	60
Запошљавање странаца	60
Накнада за случај удаљења са рада због притвора запосленом у органу локалне самоуправе	61
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ПРИВРЕДЕ	61
Надлежност Пореске управе везано за примену Закона о умањењу нето прихода у јавном сектору	61
Право обвезника ПДВ у стечају на одбитак претходног пореза	62
Порески третман откупа секундарних сировина	63
Надлежност за утврђивање просечних цена квадратног метра непокретности	63
Опорезивање недовршених објеката	64
Основ за исплату накнаде трошкова за долазак и одлазак са рада	64
Порески третман коришћења службеног возила у приватне сврхе	65
МИНИСТАРСТВО НАДЛЕЖНО ЗА ПОСЛОВЕ ОБРАЗОВАЊА	66
Преузимање наставника са листе запослених за чијим је радом престала потреба	66
ПРЕГЛЕД НОВИХ ПРОПИСА	67
АКТУЕЛНИ ПОДАЦИ	69

Витраж

- 04 ПРОЛОГ
- 06 ХРОНИКА

Путоказ

- 10 АЛБУМ: СТАРИ ЧАЧАК
- 16 ОАЗЕ: ВРТ ДОБРЕ НАДЕ
- 24 ШОР: ТАРАШ, ЕВРОПСКО СЕЛО РОДА
- 30 ЈУГ: КУЂЕВИШТЕ, СКОПСКА ЦРНА ГОРА
- 36 РАТНА ПРЕСТОНИЦА: РАШКА

Људи

- 42 ЖИВОТ, РОМАНИ: ВЛАДИМИР МЕДЕНИЦА
- 52 ВИДИЦИ: ЈЕВГЕНИЈ ВОДОЛАЗКИН
- 70 ПОБЕДНИК: ВАЊА УДОВИЧИЋ
- 78 ТАЛЕНТИ: НЕМАЊА МАКСИМОВИЋ

Култура

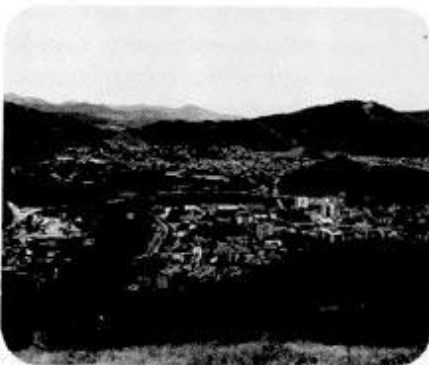
- 58 ОКО: ПАВЛЕ ВАСИЋ (1907-1993)
- 64 ДРУКЧИЈИ УГАО: РАТ И МОДА
- 68 БАЈКА: НА КРИЛИМА ЦРНОГ ЛАБУДА

Варошарије

- 94 СУСРЕТИ: „СРЕМ ФОЛК ФЕСТ“
- 96 ПОДУХВАТ: ОБНОВА ВРЊАЧКОГ ПАРКА
- 100 ПРОЈЕКТИ: НОВИ БАЗЕН У РУМИ

Представљање

- 86 ТАЧКЕ ОСЛОНЦА: ЗАВОД ЗА СПОРТ
- 90 ОКО АРЕНЕ: САЈАМ СПОРТА
- 102 ВЕЗЕ: ТЕСЛИН ВИРТУЕЛНИ МУЗЕЈ
- 106 ПОГОДАК: „РИМСКИ ИЗВОР“ У „МЕРКУРУ“
- 109 СТУДИЈЕ: БЕОГРАДСКА ПОСЛОВНА ШКОЛА
- 112 ПРИМЕРИ: ТЕНТ НАГРАЂУЈЕ НАЈБОЉЕ
- 115 ЕНЕРГИЈА: „КОЛУБАРА“ ЗА СТАБИЛНОСТ

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотека Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посредни књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

- 1. Др Милан Владисављевић: Парламентаризам по одредбама Устава, 1936. год.**
- 2. Мита Димитријевић, Милован Лазаревић: Изборни закон пред Народном скупштином, 1933. год.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

Д-Р МИЛАН ВЛАДИСАВЉЕВИЋ
ДОЦЕНТ УНИВЕРЗИТЕТА

Парламентаризам по одредбама устава

*Прештампано из „Архива“ за правне и друштвене науке
свеска 4 за месец октобар 1936 год.*

БЕОГРАД
1936

ПАРЛАМЕНТАРИЗАМ ПО ОДРЕДБАМА УСТАВА

У једном од последњих бројева *Архива* професор Г. Слободан Јовановић објавио је један свој приказ о расправи Миркин-Гецевића (под насловом *Parlementarisme sous la Convention nationale*, 1936) у којој Гецевић, проучавајући француску револуцију са државноправног гледишта, расправља и проблем парламентаризма и формулише овај као владу већине. Како нам се чини, расправа М. Гецевића изазвала је веће интересовање проф. Г. Јовановића него што би се то могло по њеном кратком приказу претпоставити. Овај закључак изводимо из чињенице што је Г. Јовановић у једном збијеном тексту, од свега две стране петита, направио врло важне закључке о проблему парламентаризма, што је другим речима, дао исцрпну формулу парламентарне владе. Кад се има у виду оно што је до данас речено о парламентаризму, идеје Г. Јовановића можемо примити као нове, што је већ само по себи довољно да привуче нашу пажњу. Али ми налазимо да су те идеје и врло сугестивне, и да их је могућно следити и развијати, и то са једног гледишта које је у дискусији о парламентаризму, чини нам се, било доста занемарено.

Г. Јовановић претпоставља да постоје два основна типа парламентаризма: републикански и монархијски, али да овај други, монархиски, може имати две нијансе: или се признаје политичка одговорност министара пред парламентом, или се ова одговорност не признаје. Тиме се у ствари излази на три врсте парламентаризма. (Слободан Јовановић, III, стр. 291). Мислимо да су оба типа парламентарне владе, односно сва три по Г. Јовановићу, дата у уставима појединих држава, и зато ћемо изложити уставне текстове и у њима потражити потребна објашњења.

I. По француском уставном закону од 25 фебруара 1875 године „Министри су солидарно одговорни пред домовима за општу политику владе и индивидуално за њихове личне акте“ (чл. 6). По Есменовим речима, политичка одговорност владе, која карактерише парламентарни режим, добила је своју јасну формулу у наведеном члану. (Esmein, p. 811). Мало даље Есмен вели: „Министри су одговорни пред домовима“, понављало се у уставној монархији да би се окарактерисао парламентарни режим (p. 818). Истог је

мишљења о значењу наведеног члана и Ориу (Nauriou, p. 138). Г. др. Јован Стефановић цитира наведени члан на једном месту, потврђујући његово предње значење (В. др. Стефановић, стр. 149). Неки новији, послератни републикански уставни, садрже сличне одредбе. Тако, на пример, Устав републике Финске од 17-VII 1919 у чл. 43 вели: „Чланови министарског савета одговорни су пред народном скупштином за дела учињена у вршењу њихових функција“. Чехословачки Устав од 29-VI 1920 г., који садржи детаљне прописе о политичкој одговорности министара, вели у чл. 75: „Влада је одговорна пред скупштином (постоји и Сенат!), која јој може изгласати неповерење“. Шпански Устав од 9-XII 1930 г. утврђује: „Чланови Министарског савета одговорни су пред Народном скупштином (Кортес): солидарно за политику владе и индивидуално за њихове сопствене акте“ (чл. 91). Ови прописи, као што смо видели код Есмена, не значе ништа друго до покушај да се установа политичке одговорности министара пред парламентом заодене правном формом. То је, као што излази, уставна институција парламентарног режима. О томе нема спора и то не треба доказивати, као што нас не интересује овом приликом ни то, колико је наведеним прописима могућно у пракси остварити парламентарни режим. Оно што нас у овим одредбама интересује јесте питање, шта из њих можемо извести као битно за основну формулу парламентаризма.

Ако ове исте уставе, о којима је реч, посматрамо у целости и посебно, морамо констатовати да сви они, у смислу начела поделе власти, одвајају управну власт од законодавне, и да и једној и другој власти одређују самосталан делокруг послова, штавише, често сваку од тих власти чине искључиво надлежном за свршавање разних послова њеног делокруга. Власти о којима уставни говори и које нас интересују, јесу два уставна чиниоца, парламент и председник републике. Као што знамо, по свима овим уставима акти власти председника републике морају бити премапотписани од надлежног министра да би били правоваљани. С друге стране министри су политички одговорни пред парламентом, из чега уствари излази ово. Начелно, према уставу, акти председника републике јесу акти његове власти. Формално, они ипак не важе док их не премапотпише надлежни министар, али који је политички одговоран само пред парламентом. С једне стране, дакле, условљени премапотписом министра, с друге стране стављени у зависност од парламента, акти власти председника републике (одн. шефа управе) стварно нису његови акти, већ акти министара одговорних пред парламентом. Преко својих министара, који политички одговарају пред парламентом, председник републике бива подређен парламенту.

У наведеном случају, важно је нагласити, министри одговарају једино пред парламентом, не и пред претседником републике. Због тога што одговарају само парламенту, а не и претседнику републике, министри претпостављају поверење парламента поверењу претседника републике. И пошто се министри, који треба да премапотпишу један акт власти претседника републике (тј. шефа управе) брину о томе, да њихови послови добију поверење домова, а не претседника републике, они ће, захваљујући своје праву премапотписивања принудити претседника републике да ради по интенцијама скупштине а не по његовом нахођењу. Тиме је, као што смо рекли, претседник републике стављен у субординован положај према парламенту (одн. скупштини).

*

Наведеним одредбама републиканских устава о политичкој одговорности министара, одговарају сличне одредбе неких монархиских устава. Тако бугарски Трновски устав од 16-IV 1879 г. у чл. 153 вели: „Министри су одговорни пред Краљем и Народним собрањем и то солидарно за све опште мере које предузимају, а сваки од њих одговоран је лично за акте које извршује управљајући повереним му министарством“. Српски Устав од 1888 године у чл. 135 садржи одредбу која гласи: „Министри су одговорни Краљу и Народној скупштини за своја службена дела“¹⁾. Албански Устав од I-XII 1928 године у чл. 109 вели: „Кабинет је солидарно одговоран према Краљу и парламенту у питањима која се тичу опште политике државе, а сваки министар одговоран је лично за акте његове надлежности“. Најзад и Видовдински устав имао је одредбу која гласи: „Министри су одговорни Краљу и Народној скупштини“ (чл. 91, ал. 1).

Наведене одредбе упућују нас на један важан теориски закључак. Као што се види, овде се не ради више о политичкој одговорности министара само пред парламентом (одн. само пред народном скупштином ако према горњем дому одговорност не постоји, као у Чехословачкој). Поред одговорности пред парламентом, ови уставни предвиђају и политичку одговорност пред Краљем, и то хронолошки у првом реду. Истина, и по овим уставима важност аката краљевске власти условљена је премапотписом министра. Али по овим уставима министри не одговарају политички само пред пар-

¹⁾ Чл. 99 намесничког Устава од 1869 г. садржавао је додуше одредбу која гласи: Министри су одговорни Књазу и Народној скупштини за своја званична дела, дакле исту такву као и чл. 136 Устава од 1888 године. Али као што је познато, Устав од 1869 другим одредбама толико је ограничио власт скупштине да она није била у стању, и поред наведене одредбе, да оствари политичку одговорност министара пред собом. Уосталом, питање парламентаризма по уставима пре 1888 године могло би се још специјално студирати. Овог момента ми расправљамо проблем парламентаризма са гледишта актуелног, а не са гледишта историског

ламентом, већ и пред Краљем, и због тога положај шефа управне власти у монархији разликује се од положаја шефа управне власти у републици. Пошто министри одговарају политички не само пред парламентом, него и пред Краљем, премапотписивање аката краљевске власти нема онај исти значај који и премапотписивање аката власти председника републике. У републици формално садејство министра у издавању акта власти председника републике има значај преузимања власти, у монархији премапотписивање нема овај значај. У монархији министри одговарају парламенту и монарху, из чега излази да су министри сарадници монархови у правом смислу речи (В. Сл. Јовановић, III). С друге стране, пошто политички одговарају парламенту и монарху, а не само парламенту, акти краљевске власти не престају то бити и стварно. Министри нису дужни да мисле само о поверењу монарха. Они морају имати поверење једног и другог уставног чиниоца да би могли остати на својим положајма. Последица овога је равноправан положај парламента и монарха.

Као што излази из ове анализе уставних прописа постоје два типа парламентарног режима: 1) републикански, по коме министри политички одговарају само пред парламентом и где шеф управне власти долази у подређен положај према законодавној власти; и 2), монархиски, по коме министри политички одговарају пред парламентом и пред монархом, где шеф управне власти остаје равноправан са парламентом.

Републикански парламентаризам не треба идентификовати са републиканском формом владавине, као ни монархиски са монархиском формом. Један и други само су начелно својствени одговарајућим формама. Изузеци су могући у једном и у другом правцу, тј. могуће је да републикански парламентаризам буде усвојен у монархији, а да у републици буде усвојено нешто слично монархиском парламентаризму. Али док се онај први изузетак може претворити у правило, други изгледа, остаје бар засада изузетак у пуном смислу речи. Тако поменути Устав републике Шпаније у чл. 75 вели: „Председник републике слободно ће именовати и разрешавати председника владе, а на предлог овога министре. Он је дужан да их разреши у случају кад им Кортес буде изречно одбио поверење“. Као што излази из првог става ове одредбе, председник републике може разрешити министра председника по свом нахођењу, што значи да овај треба да ужива и поверење председника републике. Због овога могло би се рећи да шпански Устав садржи неке карактеристике монархиског парламентаризма. Ипак, ово нам не изгледа тачно, због садржине другог става истог члана. Ако је наиме председник републике обавезан да отпусти министре којима Кортес изгласа неповерење, он ће тиме бити принуђен да држи оне министре који уживају поверење Кортеза, без обзира на своје расположење према министрима. Рачу-

ница је овде јасна: ако претседник републике отпусти министре који уживају поверење Кортеза и доведе друге, који то поверење не уживају, Кортез ће на крају крајева, отказујући поверење свима министрима редом, како буду долазили, принудити претседника републике да узме за министра онога кога он не жели, али који ужива поверење Кортеза.

Са овога гледишта нама није јасно како је логично могућан албански монархиски парламентаризам. Тамо влада треба да ужива поверење Круне и парламента, али ако јој у парламенту буде изгласано неповерење, она је по Уставу дужна да отступи (чл. 112, 113). По истом шпанском примеру парламент би могао, одричући поверење влади која ужива поверење Круне, натерати на крају крајева Круну да узме за министре људе који уживају поверење парламента, али не и њено поверење. Јер ако је шеф управне власти дужан да увек отпусти министре који не добију поверење парламента, онда његово поверење не долази у обзир; а то није ништа друго него чист републикански парламентаризам.

Питање је, зашто монархиски парламентаризам не усваја начело политичке одговорности министара само пред домовима? На то питање донекле је дат одговор: одговорност министара само пред парламентом резултира у потчињавање шефа управе парламенту. Ово потчињавање шефа управе парламенту није ништа друго него његово фактично елиминисање из управе. Али док се то елиминисање из управе у републици задржава само на томе, пошто у републици шеф управе има само управне атрибуте, у монархији оно би имало још једну важнију последицу ако би се усвојио републикански парламентаризам. Применом овога система у монархији монарх не губи само управну власт, већ неизбежно стварно губи законодавне атрибуције. Ако је усвојен принцип да министри морају уживати поверење парламента, без обзира на Круну, парламент ће бити у стању да натера Круну да санкционише један закон који јој се не свиђа и који би евентуално одбацила. Парламент ће то учинити на тај начин, што ће одрећи поверење свима министрима који не буду у стању прибавити санкцију једном закону примљеном у парламенту, чиме ће најзад, одбацујући једног по једног министра, и онемогућавајући тиме управу, на крају крајева принудити Круну да закон потврди. А тиме би монархово право потврђивања закона било сведено на формалност, као што је то данас у Енглеској. Из тога разлога, и свакако пре због законодавних атрибуција Круне, него због управних, монархиски парламентаризам задржава принцип једновремене политичке одговорности министара и пред Круном и пред парламентом, пошто је на овај начин једино могућно одржати начело паритета у законодавству између Круне и парламента.

Са правног гледишта не би се могло говорити који је од два наведена система прави, републикански или монархиски. Са правног гледишта прави је и један и други, пошто и један и други претстављају посебне установе са својим специјалним својствима. Уосталом, нама не изгледа довољно прецизан тај израз „са правног гледишта“. Ако узмемо прецизније, рецимо са гледишта начела поделе власти, монархиски парламентаризам пре одговора овом начелу него републикански, уколико долазе у обзир управне атрибуције. У републиканском систему председник републике има власт формално, али нема стварно; у монархиском, монарх има власт и формално и стварно. По начелу поделе власти управу треба да врши независна управна власт. У монархиском парламентаризму управа додуше зависи од парламента, али зависи и од Круне, и може се рећи, колико је под утицајем парламента, толико је још и више под утицајем Круне.

Али ако је са наведеног гледишта могућно говорити о томе, да је монархиски парламентаризам прави као и републикански, са једног гледишта он ипак није прави парламентаризам. То је са гледишта логичног. Логична анализа монархиског парламентаризма своди се на ово. Министри су политички одговорни пред Круном и парламентом, што значи да треба да уживају једновремено поверење оба уставна чиниоца. У случају да изгубе поверење парламента, они треба да изгубе поверење Круне, да би се њихова политичка одговорност учинила ефикасном. Међутим, ако услед губљења поверења парламента изгубе поверење Круне, монархиски парламентаризам извргава се у републикански, пошто се поверење Круне поводи за поверењем парламента. С друге стране, ако услед поверења Круне добију поверење парламента, овај исти парламентаризам преображава се у обичну уставну монархију, т. зв. дуалистичку владу. То бива онда кад Круна наметне парламенту једну владу из мањине, односно кад отпусти владу већине у парламенту. Монархиски парламентаризам полази од тога да је у парламентарном режиму могућна равноправност између Круне и парламента, мада ова равноправност логично није могућа ако се жели парламентарни режим. Због тога, логична последица монархиског парламентаризма јесте извргавање владе час у републикански парламентаризам, час у конституционални тип. Кад Круна отпушта ministre који не уживају поверење парламента, њена равноправност према парламенту престаје постојати, а кад намеће парламенту ministre који не уживају његово поверење, Круна заводи антипарламентарну владу. Зато, кад се један систем управе у примени преображава у други систем, његова основна замисао мора се окарактерисати као логично немогућа.

II. Из предњих излагања види се, да смо политичку одговорност министара претпоставили као полазну тачку у

резоновању о парламентаризму, и да смо типове парламентарне владе формулисали како са гледишта министарске одговорности тако и са гледишта о положају шефа управне власти према парламенту. То што смо напред изводили није ништа друго до анализа уставних одредаба, и ако се њих држимо, ми не видимо могућност да се парламентарни режим друкче схвати него као режим у коме министри политички одговарају. Још давно Г. Сл. Јовановић рекао је на једном месту: „Ако упоредимо парламентарну владу с непарламентарном, онда видимо да је основна разлика између њих у томе, што у парламентарној влади министри одговарају, а у непарламентарној влади не одговарају пред парламентом“ (Сл. Јовановић, I стр. 408). Другим речима, суштина парламентаризма била би у политичкој одговорности министара.

Међутим, постоји мишљење да је парламентарни режим могућно дефинисати као владу парламентарне већине. То мишљење чули смо већ на почетку. Неки ранији писци схватили су парламентарни режим као установу формирану из више неопходних елемената. Тако је, на пример, Есмен узимао да је суштина парламентарне владе условљена овим моментима: 1) министри морају бити узети из већине у парламенту; 2) кабинет треба да буде хомоген, тј. код министара треба да постоји јединство погледа на послове владе; и 3) министри су политички солидарно одговорни пред домовима за политику владе и индивидуално за личне акте (Esmein, p. 125—155; ово такође наводи и Г. Тасић). Поставља се питање шта је у овим тврђењима битно? Из устава које смо цитирали види се, да уставна политичке одговорности министара пружа један специјалан тип владе, који се назива парламентарном владом. Шта би онда било простије него парламентаризам дефинисати као политичку одговорност министара? Тако излази из устава. Да ли ће министри бити из парламентарне већине, то је за правну формулу установе парламентарног режима индиферентно.

Међутим, има писаца који ће, можда, потврдити, да су наши закључци тачни са гледишта наведених устава, али да не морају бити исправни са гледишта свих устава, рецимо енглеског. Тамо је министарска одговорност пред парламентом готово ишчезла и биће енглеског парламентаризма разликује се од бића француског парламентаризма, а енглески парламентаризам можемо узети као прави, док француски то није (у том смислу н.пр. Redslob, в. ниже). У Енглеској парламентаризам је сведен на владу већине, односно владу вођа парламентарне већине, која се и не усуђује да изгласа неповерење својим министрима, него напротив гласа покорно чим је „бић“ потера.

Пре свега логично, влада већине долази после министарске одговорности пред парламентом. Да би се остварила

влада већине нужно је да та већина издејствује политичку одговорност министара пред собом. Влада већине није могла постати пре него што је већина учинила политички немогућим и пре него што је уклонила са власти оне ministre који јој не припадају. Већина то постижава установом политичке одговорности министара пред њом, и онда уклања редом све ministre који јој не припадају, а намеће за ministre људе из њене средине. Тако је влада већине последица министарске одговорности, а ова је полазна тачка. Осим тога парламентарни режим постоји и онда кад министри нису узети из парламентарне већине, али политички одговарају пред парламентом, као што је случај са министрима стручњацима. То је логично.

С друге стране влада већине може значити две ствари: 1) Под владом већине разуме се контрола скупштинске већине над радом министара, контрола која се састоји у сталном надзору над њиховим радом, у праву парламента да утиче на правац владине политике и у његовом праву да уклони министра са којим је незадовољан. 2) Под владом већине разуме се влада партиских вођа оне странке која има већину у парламенту. Ако ови вођи, захваљујући страначкој дисциплини држе парламент у покорности према себи, онда се заиста може десити то, да политичка одговорност министара пред парламентом ишчезне, али онда нема ни владе већине, него постоји влада једне групе људи који са већином имају само то заједничко, што су из ње произишли.

У првом случају, дакле, ако се влада већине састоји у праву ове да контролише ministre и да уклања оне који би изгубили њено поверење, опет излазимо на министарску одговорност као претпоставку за владу већине. А како по другом случају владе већине нема ако нема политичке одговорности министара, значи да је министарска одговорност нужен елеменат за владу већине, а тим самим и за парламентарни режим. Тиме се поново утврђује да је суштина парламентаризма политичка одговорност министара, а влада већине њена последица.

Али влада већине није неизбежна последица сваког парламентаризма. Она је то свакако у републици и у оним монархијама у којима је продро републикански парламентаризам, као што је Енглеска. То је због тога што су министри одговорни (уколико су уопште одговорни, као у Енглеској), само пред парламентом, а не и пред другим уставним чиниоцем, шефом управне власти. У монархиском парламентаризму пре свега тешко је говорити о влади већине већ и због тога што министри уживају обострано поверење, и Круне и парламента, и што је у таквом случају увек нужна извесна равнотежа ова два чиниоца, која се постижава узајамним попуштањем. При таквом стању ствари парламент није преко своје већине потпун господар управе, већ се ова врши та-

кође и у смислу интенција Круне. С друге стране, овлашћена да има за министре људе који уживају њено поверење. Круна може доћи у ситуацију да узме владу из мањине у парламенту, чак и радну владу, као што се догађало код нас за владе Видовданског устава (В. Тасић, I, књ. 310, стр. 275), и да свој поступак правда начелом монархиског парламентаризма, да министри политички не оговарају само пред парламентом него и пред њом и да, кад може одбацити министре који не уживају поверење парламента, може одбацити и оне који не уживају њено поверење. Али тај сукоб између Круне и већине, као што смо видели, није ништа неизбежно у монархијском парламентаризму, који је логично немогућ.

Поред овог гледишта које суштину парламентаризма жели да сведе на проблем већине, постоји мишљење да је суштина парламентаризма у равнотежи управне и законодавне власти. То мишљење, које заступа професор Редслоб, налази, да се парламентарни режим оснива на равнотежи (*Gleichgewicht*) управне власти и парламента, равнотежи која се огледа у обостраном утицају ова два фактора једног на други: у могућности парламента да узме министре на одговор и да им откаже своје поверење и у могућности владе да парламент распусти (Redslob, S. 1—5). Према томе, да ли влада има могућности да распусти парламент (одн. скупштину) који јој изгласа неповерење, као у Енглеској, или те могућности нема, као у Француској, Редслоб дели парламентаризам на прави и неправи (op. cit. S. 1, 69, 106, 120 и тд.). Већ је у своје време професор Г. др. Ђорђе Тасић устао против ове дефиниције и класификације парламентаризма, налазећи да „овај начин резонавања није дозвољен у науци, јер се тако конструише један појам о парламентаризму према облику у коме се он појављује само у једној конкретној земљи, у Енглеској, па се примењује онда на све друге земље. У пракси се пак добија то, да се препоручује један конкретан облик парламентаризма, онакав, какав је у Енглеској. Но тиме се стаје на једно друго гледиште, наиме на гледиште вредности типова парламентарног режима (Тасић, III стр. 426 и II стр. 272—275). Уствари, ако смо добро схватили Г. проф. Тасића, он жели да каже то, да је Редслобова мисао правно политичке нарави, што другим речима значи, да Редслоб не даје једну јуристичку анализу установе парламентаризма, већ говори о томе који би се парламентаризам имао прихватити као бољи, што треба да се изведе из Редслобовог закључка о правом и неправом парламентаризму. Ми смо већ рекли напред, да ли се са правног гледишта један парламентаризам може схватити као прави или не може. Ми сматрамо да је у појму „прави парламентаризам“ дат један политички критериум, који код јуристичке анализе не долази у обзир.

Што се тиче упоређења између енглеског и француског парламентаризма, ту би смо имали рећи ово. Уколико у Енглеској и данас постоји политичка одговорност министара искључиво пред парламентом, и енглески парламентаризам своди се у битности на оно исто што је и француски, тј. и енглески парламентаризам је републикански као и француски, пошто ни у Енглеској не постоји политичка одговорност министара пред Круном, као ни у Француској пред претседником републике. Ово се доказује не само чињеницом да у Енглеској постоји влада већине, него и фактом да је право Круне да потврђује законе сведено на форму и да га стварно нема, као што ни формално ни стварно ово право нема претседник републике у Француској. А да је право потврђивања закона у Енглеској само форма, доказује се чињеницом да Круна не врши право одбацивања закона које извире из права потврђивања. О томе *Jennings* вели: *The King' s part in legislation is now formal only, No monarch since Queen Anne has exercised the power of refusing to assent to a Bill; and it is a recognised convention that the assent must be given* (Краљево учешће у законодавству сада је само формално. Ниједан монарх, од Краљице Ане, није употребио право да одбије потврду закону, па је признато правило — обичајно правило уставног права тзв. конвенција-да потврда мора бити дата. *Jennings*, p. 113). Тако излази да је појам парламентарног режима зависан од положаја шефа државе, и да од овог положаја зависи да ли ће један конкретни парламентаризам бити схваћен као републикански или као монархиски. Другим речима, са правног гледишта нема право и неправо парламентаризма, што управо показује ово упоређење између енглеског и француског парламентаризма, који са нашег гледишта претстављају један исти тип републиканског парламентаризма.

Разлика између енглеског и француског парламентаризма своди се на нешто друго, а не на правну разлику типова. Као што смо поменули, има писаца који тврде да је владина одговорност пред Доњим домом у Енглеској сведена на минимум и да је тако рећи ишчезла, због чега би се могло узети да је престала да постоји битна одлика парламентаризма. Контрола парламента над владом, вели се, која има и законодавну власт у рукама, сведена је на дискусију без санкције, пошто је лична одговорност министара ишчезла, а колективна постала празна реч, јер владина већина не сме да ризикује своја места у парламенту, и да, обарајући владу, препусти власт опозицији. (В. код Кулишера, p. 513—514). Слично гледиште заступа Сирие, који вели да енглеска концепција парламентаризма претпоставља одржање ауторитета кабинета пракси једне парламентарне контроле испуњене свађама (*Sirieux*, p. 159, § 4 p. 155 *Le jeu de la responsabilité ministérielle*).

Ако би се ови закључци узели као апсолутни (V. Jennings p. 176 сматра да су министри одговорни пред Доњим домом), онда би изишло да се енглески систем извргао у нешто сасвим друго. Преузимањем све власти од стране владе, база парламентарног режима — подела власти — стварно била би напуштена, тако да енглески систем не би више био парламентарни, већ нека врста олигархије вођа највеће партије у парламенту, под једином контролом бирача и јавног мњења, контролом заиста замашном, али баш због тога и мање ефикасном. Што се тиче могућности да Доњи дом због сукоба са владом буде распуштен, која могућност не постоји у Француској, тај факат не изазива промену у битности система, пошто распуштање долази у обзир као једна изузетна мера која не мења правило. Због тога енглески парламентаризам је једно од две ствари: или је републикански, или није парламентарни режим; треће није могуће.

У вези са реченим треба објаснити питање равнотеже између управне и законодавне власти, равнотеже која по Редслобу претставља суштину парламентарног режима. Али нама не изгледа остварљива потпуна равнотежа, која се састоји у томе да се сукоб између владе и парламента решава не само обарањем владе, него и распуштањем парламента. Уопште теза равнотеже је сумњива. Ако се могућност распуштања скупштине, према могућности изјаве неповерења министрима узме као математички однос изражен размером 1:1, онда парламентарног режима не може бити. Ево зашто. Ако сваки парламент, који изгласа неповерење влади, треба да буде распуштен, онда политичке одговорности министара пред парламентом у ствари нема. Онда се може догодити то, да влада падне на изборима, који случај са Енглеском наводи Г. Слободан Јовановић (I, стр. 392), али онда се не догађа да влада пада у парламенту. Ако оставимо енглески случај, који је веома особен, можемо рећи, да је логично парламентарни режим могућ ако однос између неповерења влади и распуштања скупштине буде математички изражен као 2:1, 3:1 и тд., тј. ако парламент може оборити владу, а да при том не буде распуштен. Под овим условима једино је могућа политичка одговорност министара, а ако свака изјава неповерења, која би требало да има за последицу обарање владе, има за последицу распуштање парламента, овај би се убрзо морао одрећи тог задовољства да обара владу, а тиме би и парламентарном режиму био крај. Штавише, строго логично узевши, свако распуштање скупштине од стране владе која је остала у мањини, претставља повреду принципа парламентарног режима, пошто правило овога гласи, да влада која је остала у мањини треба да буде уклоњена са управе а не да скупштина буде распуштена. Отуда је крајња логична последица парламентаризма потпуно потчињавање владе парламенту и немогућност владе да овај распусти. Та логична

последница остварена је у француском систему и по томе француски парламентаризам јесте логично најдоследнији. Да ли је такав парламентаризам и политички добар то остављамо на страну, јер то питање спада у област правне политике и политике у опште, а у ту област овом приликом не желимо да улазимо.

Колико је теза равнотеже нешто немогуће види се по томе, што у пракси шеф управне власти не би био овлашћен да распусти две скупштине једну за другом. На једном месту Г. Тасић рекао је: „... тешко би се могло узети да би Краљ могао опет, непосредно после избора, да распусти скупштину, не чекајући да се појави спор на новом питању или нове тешкоће у раду“ (I књ. 309 стр. 274). Или, како је рекао Г. Ђ. Јовановић, „право апела на народ садржи у себи и дужност покорити се народној вољи, када ова буде изражена“ (II, стр. 157). Ово свакако из разлога што се распуштање скупштине данас сматра као „апел на народ“, а не као резултат сукоба између народа и Краља, како се то схватало у конституционалној монархији пруског типа, односно у самој Прусској, када је Краљ могао, на основу таквог схватања, распуштати скупштину неколико пута узастопце, што се догађало у Прусској између 1862 и 1866 (B. Schmitt, S. 353).

Најзад, наше тврђење, да равнотежа између законодавне власти и управне није никако однос који је изражен размером 1:1 и да према томе о равнотежи не можемо говорити, документује се и једним позитивним уставним правилом. То правило садржи шпански Устав од 1931 г. у члану 81 и оно гласи: „Претседник републике може распустити Кортез највише два пута за време трајања свога мандата“... Кад се узме да мандат претседника републике траје шест година (чл. 71), а легислативна периода Кортеза четири (чл. 53), излази да је право шефа управе да распусти скупштину сведено на минимум. Овоме треба додати и то, да по истом члану Устава друго распуштање Кортеза мора бити цењено од новог Кортеза са гледишта потребе распуштања претходног, и да неповољно гласање о овоме повлачи опозивање самог претседника републике, што ће овога нагонити на велику опрезност у употреби права да за време свог шестогодишњег мандата по други пут распусти Кортез. На овај начин тобожња „равнотежа“ између законодавне и управне власти поремећена је у корист ове прве, а резултат тога је политичка одговорност министара пред парламентом, и разуме се, парламентарни режим. Тако излазимо на закључак да теза равнотеже нема своју логику, и да се, ако се жели остати при парламентарном режиму, мора остати и при закључку да је за овај потребна одговорност министара пред парламентом. На сваки начин ако управа буде остављена на милост и немилост парламента, односно ако не буде у могућности да овај распусти,

као што је случај у Француској, где претседник републике од 1877 годане не користи своје право да с пристанком Сената распусти Скупштину, влада ће потпасти под јаку зависност парламента. Међутим, да ли је боље ово, или оно у Енглеској, то је питање које се не решава с правног, већ са политичког гледишта.

III. Остаје још да расправимо питање парламентаризма у нашој држави, а у вези са оним што смо до сада навели. У том питању ваља разликовати две фазе, прву по Видовданском уставу и другу по Уставу од 1931 године.

О парламентаризму по Видовданском уставу писали су наши правни и политички писци. Од правних писаца, које сада једино узимамо у обзир, то питање обрадили су најпотпуније, колико нам је познато, Г. Г. Слободан Јовановић и Ђорђе Тасић. Г. Ђорђе Тасић нарочито се бавио проблемом парламентаризма и објавио дуже расправе о овом проблему у „Летопису Матице српске“ и „Архиву“. Поред Г. Сл. Јовановића, који је основне појмове парламентаризма изложио у познатом делу „О држави“, Г. Тасић је дао специјалне студије разних типова парламентаризма, а такође и детаљну студију парламентаризма у нашој држави, тако да можемо одмах утврдити да су излагања ових писаца о парламентаризму у опште, а посебно о Видовданском уставу, готово потпуна и да је проблем свестрано исцрпен.

Као што је познато, Видовдански устав, за разлику од ранијих српских устава по чијем је узору рађен (углавном Устава од 1888 године), садржавао је у чл. 1 одредбу да је држава Срба, Хрвата и Словенаца парламентарна монархија, Разуме се, ситуација створена овом одредбом могла би бити јасна да се је било начисто с тим, шта се има разумети под изразом „парламентарна монархија“. Овом изразу није одговарао један одређен тип парламентарне владе, већ се према научном или политичком схватању имало утврдити о каквом се парламентаризму може говорити по Видовданском уставу. То је изазвало спорове и дискусију, која је најзад дала своје резултате.

Ако смо добро схватили Г. Сл. Јовановића, његово је мишљење да парламентаризам по Видовданском уставу, како било да схватимо овај израз у чл. 1, не зависи толико од тога израза колико од обима буџетске власти народне скупштине. У Енглеској, о одобравању и продужавању буџета решава искључиво парламент, чиме је овоме дата могућност да, одбацујући буџет и доводећи владу у ванбуџетско стање, натера ову на отступање и тиме утврди њену политичку одговорност пред парламентом, која је одговорност услов за парламентарни режим. По Видовданском уставу, међутим, „у случају распуштања скупштине буџет се могао продужити и без скупштинског одобрења; захваљујући томе пропису, Краљ је могао довести једну владу из мањине да прави

изборе“, или, ако се ово мишљење посматра са гледишта парламентаризма, Краљ је могао политичку одговорност министара пред Скупштином осујетити распуштањем Скупштине, и новим изборима које би влада мањине правила. Из овога даље излази да видовдански парламентаризам не би могао бити идентификован са енглеским, који се истиче као тип за углед, пошто сам Устав, иако усваја парламентаризам у свом I члану, усваја га са извесним ограничењима (В. Сл. Јовановић, II стр. 57—59).

Професор Г. Крек дао је једно интересно тумачење чл. I В. устава, које ћемо због његове важности у целости пренети из расправе Г. Тасића, како га је Г. Тасић унео:

„Чл. I. ал. I, вели Г. Крек, обележава Југославију као „уставну, парламентарну, наследну монархију“ и не каже овим научним појмом зацело више, или можда ништа више, него поједине одредбе самог Устава. Кад се узме на ум, да ова дефиниција садржи појмове који у науци нису никако схваћени на један начин, и да она на основу владајућег назора чак у Уставу делимично не налази потврде, то би ову реч ваљало, кад фале појмови резервисати за науку. *Одлучујуће су свакако у првом реду одредбе Устава по којима је законодавство уступљено подједнакој сарадњи Народне скупштине и Краља, шј. по којима се Краљу признаје право санкције и тиме апсолутно вето*, и по којима је иницијатива нарочито у погледу промене Устава дата обадвома. (Код Тасића, II стр. 4, Овај цитат је из расправе Г. Крека Grundzüge des Verfassungsrecht des Koenigreichs Serben, Kroaten und Slovenen, Berlin, 1926 Sonderdruck aus Zeitschr. für osteuropeisches Recht, Jahrg. 1925, 1926).

Као што видимо, проф. Крек у првој и другој реченици изражава ону исту мисао коју смо нашли код Г. Сл. Јовановића. У последњој реченици Г. Крек износи гледиште да видовдански парламентаризам стоји у вези са законодавним атрибуцијама Круне. Да поводом овог гледишта кратко кажемо, упућујући на оно што смо о томе напред рекли, парламентаризам по Видовданском уставу је монархиски, а не републикански, а то значи да потреба одржања равнoprавности Круне и парламента у законодавству јесте разлог да се не дозволи републикански парламентаризам, који се састоји у одговорности владе искључиво пред парламентом, а оваква одговорност претвара краљево право санкције у обичну формалност. Ову мисао, формулисану на нешто друкчи начин, изразио је раније Г. Тасић речима: „одбацивши тезу да је за нас обавезан западни европски (енглески или француски) парламентаризам, . . . ми ћемо признајти активну улогу и шефу извршне власти“ (II стр. 433).

Ми бисмо наведена мишљења употпунили утолико, што ћемо додати, да члан I В. устава треба тумачити у вези са чл. 91, ал. I истог Устава. Као што смо видели тај члан у I ал. говори и о политичкој одговорности министара, велећи да ови одговарају Краљу и Народној скупштини. Тиме је, мислимо, биће парламентарног режима по В. уставу јасно опредељено. Члан I не треба схватити у вези са научном

формулом о парламентаризму, него у вези са уставном одредбом о томе пред ким министри политички одговарају. Видовдански устав завео је, нема сумње, један монархиски парламентаризам, са свима логичним недостатцима овога, па није чудо што се у таквом систему догађало да Круна поверава мандат за састав владе и мањини, и да покушава радити са владом из мањине, принуђавајући парламентарну већину да прими наметнуту владу.

*

Најзад, поставићемо питање дали је наша држава парламентарна по Септембарском уставу? Наши правни писци дају на ово питање различите одговоре, што потврђује да је питање спорно. Како излази из последњег већ поменутог мишљења Г. Сл. Јовановића, код нас би постојала једна врста парламентаризма, али не онај монархијски о коме смо говорили, а свакако још мање републикански. То би био парламентаризам који „не признаје одговорност министра пред парламентом, али се служи министрима као посредницима између Круне и парламента. Такав је парламентаризам потребан гдегод поред Круне постоји и парламенат.“ (Сл. Јовановић III стр. 291). Како из наведеног мишљења Г. Јовановића излази, постоји код нас једна специјална врста монархиског парламентаризма у коме нема одговорности министра пред парламентом. Са овим гледиштем мислим да би се имали сложити и они писци, који су пре Г. Јовановића заступали тезу да је наша држава по Септембарском уставу парламентарна монархија, као што су Г. Г. проф. др. Јован Стефановић и проф. др. Лаза Костић. (В. Стефановић стр. 200; Костић стр. 3—5, II стр. 380). Г. Костић се можда не би сложио у толико што он политичку одговорност министара узима као последицу парламентарног режима, чије постојање треба претходно утврдити да би се утврдило да постоји политичка одговорност министара, ма да би, мислимо, требало узети обратно, па прво утврдити да ли постоји политичка одговорност министара, и из тога извести да ли постоји парламентарни режим или не постоји. (В. Костић, I стр. 204)

Али кад из праксе знамо да политичка одговорност министара пред парламентом не постоји, онда се поствља питање да ли можемо тврдити да код нас постоји парламентарни режим иако нема политичке одговорности министара пред парламентом? С обзиром на оно што смо рекли о политичкој одговорности министара и пред парламентом, као о неопходном услову за постојање парламентарног режима, да ли би смо могли примити да постоји ма какав парламентаризам по Септембарском уставу?

У овом Уставу, пре свега, не налазе се више две одредбе које су постојале у Видовданском уставу. Тако нема одредбе у члану I да је наша држава парламентарна. Затим, изостављена је она, по нашем мишљењу битна одредба, која

уводи монархиски парламентаризам, а која се налази у 1 ал. чл. 91 В. устава. Ради боље прегледности ми ћемо цитирати члан 91 В. устава у целости, као и одговарајући члан С. устава:

Чл. 91 В. устава гласи: Министри су одговорни Краљу и Народној скупштини. — Краљ и Народна скупштина могу оптужити министре за повреду Устава и земаљских закона учињену у службеној дужности. За штете које министри учине незаконитим вршењем службе, одговара држава.

Чл. 78 С. устава, који регулише исту материју — одговорност министара уопште — гласи: Краљ и народна скупштина могу оптужити министре за повреду Устава и земаљских закона учињену у службеној дужности. За штете које министар учини грађанима незаконитим вршењем службе одговара држава, а министар држави.

Одмах пада у очи да С. устав, који реципира у главном одредбу В. устава, изоставља прву алинеју овога. Међутим, израз „министри су одговорни Краљу и Народној скупштини“ не може значити друго него да су политички одговорни, а као што знамо санкција ове одговорности јесте уклањање министра са положаја. Укратко, то је формула која правно регулише парламентарни режим, како је то схваћено од француских писаца које смо напред навели. Јер кад се каже да министри „одговарају Краљу и Скупштини“ не може се тврдити да они одговарају овим уставним чиниоцима друкче до политички. Кривично и грађански, министри одговарају пред судом, а само политички пред Краљем и парламентом. Због тога није правилно тумачити чл. 91 В. устава и рећи „министри одговарају Краљу и Народној скупштини за повреду Устава и државних закона учињену у службеној дужности“ (тако др. Горазд Кушеј, I стр. 97), већ да министри одговарају Краљу и Скупштини политички, а да Краљ и Народна скупштина могу оптужити министре за кривична дела учињена у службеној дужности, што је нешто сасвим друго. Тако је В. устав предвидео уствари три врсте одговорности министара: политичку, кривичну и грађанску, док је С. устав ону прву одговорност одбацио.

Шта из овога излази? У првом реду да министри по С. уставу нису политички одговорни пред народним представништвом. Што се тиче Круне, министри су пред њом одговорни, пошто се не да замислити да политичке одговорности министара у опште нема. Међутим, ако узмемо политичку одговорност министара не само пред Круном, него и пред парламентом као битан услов, и, можемо рећи, основу парламентарног режима, да ли из тога треба закључити да Септембарским уставом није уведен парламентарни режим, као што су то закључили, на пример Г. проф. Јурковић и Г. др. Кушеј (Јурковић, стр. 294; Кушеј I, стр. 99—103 и II стр. 339) мада не са наведеног гледишта?

Пре свега ваља утврдити да парламентарни режим у једној држави може постати на два начина: I на основу из-

речних одредаба устава које у начелу или у појединостима изграђују установу парламентарне владе, као што је случај са Видовданским уставом и као што је случај са чехословачким, шпанским, албанским и тд. Уставом; 2) уставном праксом највиших органа власти, парламента и Круне, без обзира на то, што не постоје изречне одребе о парламентаризму али под условом да је овај омогућен осталим одредбама устава. Строго узевши, први парламентаризам, дакле парламентаризам као позитивноправна установа по С. уставу, не постоји. Такав парламентаризам постојао је по В. уставу.

Што се тиче другог парламентаризма, онога који на стаје праксом, он по С. уставу може постати, како је то тачно закључио Г. Кушеј (I стр. 111). Али поставља се питање да ли већ сада, овог тренука, постоји код нас какав парламентаризам, ма било само у пракси? Из гледишта Г. Сл. Јовановића, ако смо ово добро схватили, излази, да код нас ипак постоји један монархиски парламентаризам. Што се тиче нашег мишљења, ми смо напред стално заступали тезу, да је за појам парламентаризма нужна политичка одговорност министара пред парламентом, па је најзад потребно да се изјаснимо о постављеном питању. Ми остајемо при том, да је за појам парламентаризма нужна политичка одговорност министара пред парламентом, али смо ипак слободни да закључимо, да је гледиште Г. Сл. Јовановића о томе, да код нас постоји једна врста монархиског парламентаризма, она трећа врста (в. напред) исправно, ма да по наведеним закључцима политичке одговорности министара пред парламентом нема. Ево како образлажемо своје гледиште и како отклањамо тобожњу контрадикцију у својим закључцима, која се на први поглед појављује.

Политичка одговорност министара пред парламентом је једна врло релативна појава. Може се претпоставити случај да једна влада не падне услед тога што јој је изрично изјављено неповерење у парламенту, него услед тога што се унапред зна да она с парламентом неће моћи да ради или што је њен однос према парламенту постао сувише напет, тако да ће она, без обзира на постојање политичке одговорности, бити принуђена да се сама уклони, или ако то неће, биће уклоњена од Круне. Ова теориска претпоставка је сасвим могућна у пракси, и управо ту се она потврђује. Влада, односно министри, који желе да остваре какав законодавни програм, мораће наћи већину у парламенту која ће бити расположена да им тај програм одобри. Министри који не буду могли да осигурају сарадњу парламента, а тиме и како-тако његово поверење, биће најзад оборени од саме Круне, али не зато што не уживају њено поверење, него зато што не уживају никакво поверење парламента, што се доказује чињеницом да овај неће са њима да ради. Тиме излазимо на закључак, да и у нашем случају, ако у

практи није остварена *непосредна* одговорност владе пред парламентом, не значи да не постоји *њена посредна* одговорност пред овим. Да ли постоји непосредна или посредна одговорност министара пред парламентом за моменат није важно. Важно је да постоји *одговорност пред парламентом*, а то значи да је сачувана суштина парламентарног режима. Сада тек можемо додати да такав парламентаризам, у коме је политичка одговорност министара пред парламентом препуштена арбитрарној оцени Круне, није исто што и онај монархиски парламентаризам у коме министри могу пасти и у парламенту. Али зато овај парламентаризам спада у нарочиту врсту монархиског парламентаризма, по подели Г. Јовановића у трећу врсту. И док онај монархиски парламентаризам, по коме министри могу пасти и у самом парламенту, у извесном смислу корача на две ноге, овај последњи корача на једну ногу, што несумњиво претставља његов недостатак.

Међутим, да парламентарни режим ипак постоји и да се наш тип владе не може изједначити са конституционалном (дуалистичком) монархијом пруског типа, доказ је нарочито буџетско право Народног претставништва, а уз ово и друге његове власти, које држимо сасвим умесно истиче Г. проф. Костић за доказ своје тезе да је наша држава парламентарна (I стр. 3—5, 250—251). Ако парламент нема искључиво право решавања о буџету, већ овај може бити у случају распуштања скупштине продужен указом, ипак парламент има право одбацивања буџета (В. др. Кушеј заступа исто гледиште, II стр. 360) које одбацивање, ако једанпут може изазвати распуштање скупштине, други пут може проузроковати пад владе, док ова ситуација није била истоветна у Пруској. Као што је познато, тамо је преовладало мишљење о једној трећој солуцији у случају да парламент на време не одобри буџет. Наиме, узимало се да нити влада мора пасти, нити се мора распустити Скупштина, већ да влада може извршити законски део буџета без обзира на одобрење парламента, а што се тиче факултативног дела, да и њега може реализирати под условом да у овом погледу добије накнадно одобрење парламента (в. о. овоме, Лабанд § 131, стр. 310, где говори о Немачкој царевини у којој је важио пруски систем доношења буџета; такође Сл. Јовановић, I стр. 220—211). Такве могућности, као у Пруској, по Септембарском уставу нема, пошто важи правило да се буџет може извршити једино ако има одобрење парламента, или ако се услед распуштања Скупштине продужи указом.

Већ сам овај факт, да је у случају одбацивања буџета у парламенту, једини излаз за владу распуштање скупштине, игра одлучујућу улогу у држању и Скупштине и владе, једне према другој и упућује на компромис. Влада којој

није стало до распуштања Скупштине, мора се трудити да добије њену сагласност за буџет а тиме и извесно њено поверење

Ова могућност парламента да одбаца буџет, при свима неповољним изгледима по Скупштину у том случају, претставља у рукама једног јаког парламента сретство да на крају крајева оствари политичку одговорност министара и пред собом. Ово с тога, што би Скупштина, распуштена због одбацавања једног буџета, већ у другом следећем случају могла поново одбацити буџет, циљајући на избор владе која ће уживати њено поверење. А из овога се јасно види, колико је ситуација по Септембарском уставу различита од оне по пруском Уставу.

Али и друге атрибуције парламента, које је навео Г. Костић, претстављају јако сретство за остварење политичке одговорности владе пред парламентом (одн. само пред Скупштином?), као што је право анкете и истраге, питања и интерпелације, оптужбе министара и др., тако да се *vice versa* може у смислу констатације Г. Костића узети, да сви ови наведени случајеви садрже извесне позитивноправне контуре парламентарног режима, јер сви они, ако не омогућују тренутно непосредну политичку одговорност владе пред парламентом, оно стварају једну посредну политичку одговорност пред њим, посредну утолико, што обзиром на ове власти, које има Народно претставништво, и на читаву уставну структуру, министри морају имати извесно поверење Народног претставништва да би могли са њим сарађивати, које ако немају, мораће да пред Круном повуку консеквенце¹⁾.

Према свему што смо досада рекли можемо направити овај закључак. Наше предње гледиште, да Септембарски устав није увео парламентарни режим треба разумети тако, да овај Устав није изречно установио монархиски парламентаризам, како је то било учињено Видовданским уставом. Посредно, Септембарски устав створио је услове за парламентарни режим, али не само да се овај доцније развије у

¹⁾ Г. Кушеј, I стр. 100--101 сматра да навођење чл. 58, 67, 78 и 102 С. устава претставља једну формалноправну аргументацију, која не доказује да је наша држава парламентарна, пошто је одговарајуће одредбе садржавао и пруски Устав од 1850 г. у члановима 60, 81, 82, 62 и 99 па је ипак Пруска важила за прототип непарламентарне-дуалистичке монархије. Што се тиче чл. 102 који говори о буџетском праву Народног претставништва, ми смо напред видели да тај члан не можемо тумачити као одговарајући пропис пруског Устава, пошто се у Прусској могло владати у присуству скупштине без одобреног буџета, а код нас то не би могло бити. Друге одредбе, идентичне у нашем и пруском Уставу, не потврђују да је наша држава само уставна монархија, него пре потврђују то, да формула уставне монархије није сасвим исправна и да у монархији са парламентом нужно мора постојати какав-такав парламентаризам, дат у извесној посредној одговорности министара пред парламентом, одговорности чији интензитет зависи од појединих одредаба Устава које омогућују парламенту да постави владу у какву било зависност према себи.

пунијем обиму, него је изазвао актуелно постојање једне врсте монархиског парламентаризма, у коме политичка одговорност министара *нејосредно* пред парламентом не постоји, али постоји *посредно* и таква одговорност. Септембарски устав, можемо рећи, створио је почетни тип монархиског парламентаризма, а једновремено омогућио да се у пракси развије парламентаризам следећег потпунијег облика.

*

На завршетку овог излагања нека нам је дозвољено да поменемо и ово. Наше интересовање у првом реду било је управљено на анализу одредаба појединих устава о политичкој одговорности министара. Из те анализе ми смо извели појам парламентаризма и утврдили да постоје два типа овога, монархиски и републикански, а да се у монархији, поред правог монархиског парламентаризма, може наћи и извесна његова непотпуна форма. Тиме смо углавном изишли на исто гледиште које заступа Г. Слободан Јовановић. При свем том, ова анализа устава није потпуна. У одредбама које смо цитирали, говори се у главном о политичкој одговорности министара, дакле одговорности за нецелисходне поступке, а не за незаконите. Санкција ове одговорности је уклањање министара са положаја. Ова санкција у ранијим уставима није била предвиђена, већ је утврђена праксом као природна последица одговорности политичке, а не кривичноправне природе. Тиме су у недостатку уставних прописа праксом допуњене оне одредбе устава које говоре о томе да министри одговарају пред парламентом и пред круном, односно само пред парламентом. Као што смо видели, многи ранији уставни задовољили су се само да утврде да министри политички одговарају, остављајући пракси да ту одговорност регулише према приликама.

Међутим, послератни уставотворци, који су желели да парламентарни режим учине зависним не од колебљиве праксе, него од јасних правних прописа, унели су у уставе и такве одредбе којима су поред основног принципа, садржаног у ранијим уставима, о политичкој одговорности министара, предвидели и правни начин да се та одговорност учини ефикасном. То су одредбе које налажу министрима да поднесу оставку кад им парламент изгласа неповерење, одредбе о поступку око изгласавања неповерења, потребна већина и тд. Устави који садрже и те одредбе јесу, у Европи, поред већ поменутог албанског, шпанског, чехословачког и устава Грчке, затим Естоније, Литве и Летоније. Према тим уставима парламентарни режим појављује се као једна мањевише потпуно нормирана установа уставног права. Али у сваком случају, цела ова позитивноправна установа парламентаризма води своје порекло од оне прве формуле парламентаризма, која у француском Уставу од 1875 г. гласи да „министри

одговарају пред домовима“. чиме је јасно постављена уставна основа парламентаризма, основа, коју, као што смо видели, није пропустио да усвоји чак ни српски Устав од 1869 године само што овај Устав није створио и остале услове за развој парламентарног режима, што је учинио тек Устав од 1888 године.

Али обзиром на то, да позитивноправна установа парламентарног режима није исцрпена анализом тих основних одредаба које смо навели, могло би се рећи да ова наша расправа треба да буде употпуњена једном упоредном анализом парламентаризма и с погледом на те најновије одредбе које овај систем владе облаче у свестрану правну форму. Али не чини нам се да би то тренутно било актуелно и у самој науци, па смо даљу студију тога питања оставили за други пут.

Засада, а у вези са реченим, довољно је да закључимо ово. Иако је с једне стране формула парламентаризма зависна од тога према коме постоји политичка одговорност министара, она је с друге стране зависна од положаја шефа државе према парламенту. Министарска одговорност је лице парламентаризма, положај шефа државе његово наличје. Из онога што смо напред рекли излази, да републикански парламентаризам значи свођење аката власти шефа државе на чист формализам. Насупрот овоме монархиски парламентаризам значи равноправно учешће шефа државе и у управи и у законодавству. Парламентарна контрола управе повлачи као компензацију стварно учешће шефа државе и у законодавству. Шеф државе, по своје праву дозвољава да се контролише управа, али не да она дође под апсолутни утицај парламента, пошто би подређивање управе парламенту имало за последицу републикански парламентаризам, у коме шеф државе постаје символ државе без икакве стварне власти. Да ли је са политичког гледишта целисходније подићи шефа државе на ниво једног символа, а тиме можда и на ниво једног култа, или пустити га да у одбрани атрибуција власти које му припадају остане у сталној борби са претставништвом народа, и у средишту партиских трзавица, то је друго питање.

Литература:

Јовановић Слободан: I О држави, 1922; II Уставно право Краљевине Срба, Хрватша и Словенаца, 1924; III В. Mirkine-Guetzévitch, *Parlementarisme sous la Convention nationale*, Париз, 1936, „Архив“ 1936, књ. XXXII, стр. 208—210. — Тасић, др. Ђорђе: I О парламентаризму, „Летопис Матице Српске“, 1926, књ. 309, св. 3, стр. 252; књ. 310 св. 1 стр. 36; књ. 310 св. 2—3 стр. 265; II Правни карактер правила парламентарног режима, „Архив“ књ. XIII, стр. 1—7; III О нашем парламентаризму, „Архив“, књ. XVII 1928, стр. 425—442. — Jurković, др. Јосо: Kostić Laza, *Komentar Ustave*, „Slovenski pravnik“, 1934 стр. 293. — Stefanović, др. Јован: *Dvodomni sistem u modernim ustavima*, „Мјесећник“, 1931, бр. 10—11, 12; 1932, бр. 1—2, 3, 4, 5, 6, 7—8. — Косић, др. Лаза: I Коментар Устава Краљевине Југославије од 3 септембра 1931; II Неке појаве из наше парла-

меншарне праксе које говоре у прилог гледишта да је наша држава парламентарна, „Архив“, 1936 књ. XXXII стр. 380. — *Kušej, dr. Gorazd: I Kraljevska oblast in njen obseg po Ustavi Kraljevine Jugoslavije z dne 3/IX 1931.*, „Zbornik znanstvenih razprav“, XI. 1, 1934-35 g. str. 67-111; II *Minstarska odgovornost in njena pozitivnopravna ureditev pri nas*, „Slovenski pravnik“, štev. 11-12, 1935 str. 350-363. — *Esmein, A.: Éléments de droit constitutionnel français et comparé*, 6 изд. 1914 — *Hauriou, Maurice: Précis élémentaire de droit constitutionnel*, Париз, 1930. — *Siriex, Paul-Henri, b. litt. de l' Université d' Oxford: Le régime parlementaire anglais contemporain*, Париз, 1935. — *Koulicher, A.: Les quatre constitutions de l' Angleterre*, „Arch. de Phil. du droit“, No 3-4, 1932, p. 480-529. — *B. Mirkin-Guetzévitch: Le régime parlementaire d'après-guerre*, 1935. — *Jennings, Iwor W.: The Law and the Constitution*, 1933, Лондон. — *Laband, Paul: Le droit public de l' Empire Allemand*, ed. française, tome VI et dernier, Париз, 1904. — *Redslob, dr. Robert: Die parlamentarische Regierung in ihrer wahren und ihrer unechten Form*, Tübingen, 1918. — *Schmitt, Carl: Verfassungslehre*, Berlin, 1928. — *Koellreutter, Otto: Parlamentarische Regierung*, у Handwörterbuch der Rechtswissenschaft; IV Bd., 1927, S. 384-392, где је наведена немачка литература о том питању. — Збирке устава: *Dareste, Les constitutions modernes*, издање 1910 и 1928-31. *Зборник закона и уредаба у Краљевини Србији*.

**МИТА ДИМИТРИЈЕВИЋ
МИЛОВАН ЛАЗАРЕВИЋ
НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ**

**ИЗБОРНИ ЗАКОН
ПРЕД НАРОДНОМ СКУПШТИНОМ**

1 9 3 3

ШТАМПАРИЈА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ДНЕВНИКА У СУБОТИЦИ

ГОВОР

МИТЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА, нар. посланика

**држан 9 фебруара 1933 год. на XXIII
редовном састанку Народне Скупштине**

Мита Димитријевић: Господо народни посланици, на ове гласове који се чују из клупа да је Влада осутна при решавању овако значајног закона, морам и ја са своје стране заједно са осталима у истом смислу протестовати. Отсутност Владе знак је повреде не само достојанства Народне скупштине која треба да узме један став према овим допунама и изменама тако важним у Закону за избор народних посланика, то је у исто време и повреда самога значаја овог тако важног Закона. Отсутност Владе у овој прилици значи да се хоће оставити дискусија у празном простору. Што се тиче повреде достојанства Парламента отсутношћу Владе, могло би се и прећи преко те наше личне повреде, али тежа је повреда самога значаја и смисла овог Закона тиме што му Влада не указује отсутношћу својом онај значај и признање који тај Закон претставља. (Буран аплауз) Исто тако морам констатовати нажалост и ово: Раније док смо били у Нар. скупштини ми смо имали свака странка своје клубове и по клубовима било је пречишћено свако питање пре него се отвори о њему дискусија пред пленумом Нар. скупштине и тако излазило се пред пленум скупштине са одређеним и пречишћеним мишљењем и ставом. Сад међутим тако се не ради. Ово важно питање није се у клубу претресало, и сад сваки појединачно мора да тражи себи и у својој савести разлоге за свој појединачни став и одлуку. То свакоме од

нас, што је разумљиво, задаје озбиљне муке да у тако важном закону одредимо своје држање онако како нам савест налаже. То нам даје у исто време и слободе да се још одлучније опредељујемо према својој савести у овако важном закону, и да не усвојимо у свему оно што Влада није довољно протумачила. Тако ћу и ја поступити без обзира на све друго изузев пуног обзира према мојој савести и интереса државе за нормализацију нашег унутрашњег политичког живота.

Господо, сматрам да ћу најбоље одговорити својој савести и својој дужности ако заједно са Вама потражим објашњење како је и зашто дошло до овог Закона, који су разлози диктовали ове измене и допуне у Закону за избор народних посланика, а нарочито да потражимо, што је врло важно, изворе овог Закона у иностраном законодавству из ког је он потекао. На тај начин моћи ћемо поређењем, једном мирном компарацијом и навођењем фактичних резултата који су постигнути сличним изборним законима у суседним земљама, доћи до стварних закључака и до перспективе која би се приближно могло очекивати позитивна или негативна од оваквог законског пројекта у нашој земљи. Господо, на тај начин биће нам јасан развој пред очима свега што може доћи с овим законом и у нашој земљи, а тако исто биће нам јасна и сугестија, па и сама концепција која је и из иностраних угледа унесена у овај законски пројекат.

Ја ћу одмах рећи господо, да овај Закон није ни мало оригиналан; он је само копија. Та копија је узета из италијанског фашистичког закона, као сугестија и концепција, а делимично такође из закона изборног румунског. Недавно Мусолини је рекао „да фашизам није артикал за извоз“. Према томе господо, у међународном законодавству можемо кофирати само оно што је добило један позитиван резултат свеопштег карактера који је постао сталан и добио одређени облик, што је испитано и оно у чему не можемо погрешити ако то накалемимо и на нашој земљи. Господо, ми овим Законом стварамо једну скретницу, скретницу на врло важном путу, т. ј. скретницу на путу ка нормализацији нашег политичког живота, ка једном

здравом и правилном парламентаризму, ка уједињењу народних снага на одређеном и позитивном програму. Од одлуке наше на овој скретници зависиће много, јесмо ли правилно пошли или не. Господо, на великим линијама, на значајним путевима ка једном значајном циљу треба бити врло обазрив при скретању. Често и најмање скретање погрешно изведено, као на железничким шинама удаљује пут у даљим линијама много више, и много судбоносније него што је скретница у почетку постављена. Нигде се тако не губи пут него на погрешним скретницама. Зато будимо врло обазриви.

Господо, ево искрено хоћу да кажем, два месеца мучим се и питам се шта да чиним и како да се коначно изјасним у питању овог Закона. Морамо признати да досад нисмо имали пред собом овако значајан законски пројекат да дискутујемо, пројекат од кога зависи нормализација нашег политичког живота, а додаћу и стабилизација нашег државнога општег живота. Не заборавимо, господо, да живимо у тешким и мучним временима, у једној хаотичној атмосфери и да погрешке учињене од нас двоструке су и троструке погрешке и судбоносније су, јер ситуација се с нашим погрешкама може још више компликовати и отежати. За такве грешке наша је лична одговорност. И зато треба о свему хладно мислити, добро мерити и поступати у свему мудро и како народ каже „три пута мери и четврти пут крој“.

Господо, не очекујте од мене један политички говор, не очекујте ни тон политичког говора, рекох Вам да се ево два месеца мучим, радећи у одбору на претресу овог пројекта и питао сам се какав треба да заузмем став и какав став одговара истини и здравом држању према овом пројекту. Признајем да се налазимо у тешкој ситуацији и пред озбиљним догађајима и пред озбиљним моментима. То је разлог више да ублажим политички тон свога говора и да говорим, колико је год то могуће академски, што се каже *sine ira et studio* да говорим хладно са оштрим критицизмом који је потребан за овакве расправе.

Господо, није довољно само рећи да овај закон потиче од фашистичког закона. Ја ћу са ва-

шим допуштењем изнети један кратак историјски преглед да видите у развоју какав је тај закон, како је био примљен у Италији, какве је резултате дао, како је био пренесен у Румунију и какве је резултате тамо дао. Свима је познато да парламенти који су претходили фашизму у Италији, парламенти Нитиа и Болитија показали су се немогући, јер нису могли дати никакову већину. Под владом Нитиа, било је у парламенту 150 социјалиста, 104 популиста т. ј. пучке странке, док су остале групе имале по 30—40 посланика а неке и по 3—4 без икакве везе међу собом. Социјалисти су увек били у опозицији и била је мука велика да се створи владајућа већина. У таквој ситуацији распарчаности и сам господин Нити постао је жртва оваквог система и уступио је место јуна 1920 године Болитиу. Болити као претседник владе хтео је да преиначи парламенат, али се послужио истим системом као и г. Нити, тако да је парламенат који је изабран 1921 год. био по распореду партијских снага исти као и Нитиев. Било је само неколико социјалиста мање, а неколико популиста више. Тада се појавила једна политичка група образована од 30 фашиста, који су доцније постали тако силни и из опозиције дошли су до свога огромног изражаја тако да су изменили физиономију догађаја и ствари у Италији. Али о томе доцније говорићу. Странка популиста, као што рекох, постала је нешто јача, али не много јача. Влада је створена била од партија из мањине, и Болити је имао велике муке да влада, па је и он помишљао да измени изборни систем. Међутим, наишао је на јаку опозицију у својим редовима тако да је првом згодом поднео оставку. После Болитиа ређале су се разне неспособне владе не тако у људима већ неспособне парламентарној слабости опште ситуације. Ове владе биле су увек кратког века, трајале су по пет-шест месеци и падале. Парламенат није могао изгласати никакве законе, па ни оне, за које је тражена хитност. Морало се приступити декретирању закона и тако се парламенат и сувише дискредитовао, што је доводило до очајања, па је поред осталих узрока и на овој немогућој парламентарној ситуацији триумфовала фашистичка револуција. Фашизам је довео у парламенат јаку већину сав

којом је настављен рад у парламенту. Али дешава се нешто друго. Фашистичка влада изабравши свој парламенат и створивши свој сенат (убацивањем 50 сенатора одржала је само по изгледу парламентарни режим. Фашистима до парламентарног система није стало. Нама је господо, међутим, стало до парламентарног режима, и много нам је до тога стало, јер нам је стало до нормализације и парламентаризма и целокупног политичког живота у земљи.

Али вратимо се фашистичком изборном закону, који сад нама служи за углед. Према том фашистичком закону изборном од 13 децембра 1923 године цела је Италија престављала једну изборну јединицу. Истина изборне области остале су тако да су посланици бирани по областима, којих је било 15 на броју и које су одговарале традиционалним историјским покрајинама италијанским. У свакој од тих области одређен је био један број посланика сразмерно броју становништва:

Пијемонт је бирао	47 посланика
Лигурија је бирала	18 посланика
Ломбардија је бирала	70 посланика
Венеција је бирала	53 посланика
Јулијска Венеција је бирала	23 посланика
Тоскана је бирала	38 посланика
Абруце је бирао	21 посланика
Калабрија је бирала	28 посланика
Сардинија је бирала	12 посланика
Сицилија је бирала	58 посланика

Листе су постављене биле према покрајинама, свака је листа имала своју ознаку: сноп за фашисте, чекић и срп за социјалисте и крст с назнаком **Либертас** за популисте. Сваки бирач гласао је за целу листу.

Број посланика био је 535. Већина се сматрала $2/3$ или 356 посланика. А друга трећина од 179 мандата пала је на листу мањине. Цела општа листа није могла имати више од 356 кандидата, тачно онолико колико је потребно било да се створи сигурна парламентарна већина.

Листа која добија већину, земаљска или тачније рећи фашистичка листа има својих, дакле обезбеђених 356 мандата. Да би се успело да прођу сви кандидати фашистичке листе довољно је

било да та листа добије пре свега релативну већину, да има бар 1/4 гласова у целој земљи. За 179 других додељених мандата приступа се систему пропорционалном. Али тај систем пропорционални примењује се не на општу листу која је добила 356 мандата (две трећине) него само на сваку регионалну листу.

Из овога се види да овај изборни систем има за циљ да се доведе у парламенат једна јака већина фашистичка. Избори, вршени по овом систему 5 априла 1924 године дали су ове резултате:

Народна фашистичка листа	4,264.454 гласа	
Популистичка листа	645.090	„
Социјалистичка листа	448.056	„
Комунистичка листа	304.682	„
Демократска листа	241.685	„
Уставно-опозициона листа	147.122	„
Републиканска листа	124.978	„
Социјал-демократска листа	104.962	„
Југословенска листа	61.258	„

Према тим добијеним гласовима дошао је у Парламенат овакав број посланика:

Фашиста	375
Либерал демократа (здружених)	15
Уставно опозиционих	14
социјал демократа	10
популиста	39
социјалиста	25
комуниста	19
републиканаца	7
сељачке странке	3
Југословена	4

Десило се на овим изборима да су кандидати са листе већине изабрани у већем броју и тамо где је фашистичка странка била у мањини.

Влада фашистичка не прикрива свој циљ да њој није стало до стварног претставништва народног него до једне већине фашистичке која има да изводи у држави фашистички програм.

Изабравши свој парламенат она је тиме само створила по изгледу парламентарни режим: Парламенат не вотира више законе, не одобрава ни буџетске издатке, влада фашистичка проширила је терен своје власти кроз све домене политичког живота; што се тиче закона она их у главном дек-

ретује и по стотине скупа предаје их парламенту на изгласивање.

Као што се из свега овога види фашистима је било стало не да оживе парламентаризам него да га сведу и спутају под своју диктаторску власт. Наш је циљ други. Нама је стало и много нам је стало да сви елементи политичког живота, све групе и све странке узму учешће и да се у овој кући на здравој политичкој основи нађу на окупу све позитивне народне и политичке енергије како би се једном дошло до широке и здраве дискусије свих политичких питања и до свестране контроле државне политике.

Кад дође до окупа свих група и свих странака овде у парламенту и када под окриљем једног закона о слободној штампи буде омогућено претресање свих државних и народних интереса, неће бити потребе ни за какве скривене пунктације већ ће добивати своје јавне и јасне изражаје као и отворене и јасне дискусије. Неће бити потребе велим да се као скривени летци објављују и пуштају све те пунктације, које у место јавнога изражаја добијају субверзивни карактер. Кад буде дошло до здраве нормализације парламентаризма и целокупног политичког живота неће се дешавати до оптужбе једностране и без права да и друга страна даје одговора и објашњења. Све те пунктуације, господо, само су реакција на овакав режим, који не даје могућност слободне јавности и штампе. У нормалној ситуацији добиће се могућности да се све гласови чују слободно, и да победи онај глас и она идеја која иде из највише дубине народне свести.

Истичући потребу прешне нормализације политичког живота и парламентаризма, ја сам се господо, највише зауставио на томе да прикажем да ради таквог циља не може нам и несме нам послужити за углед фашистички закон који је имао сасвим обрнути циљ, а наиме да цео парламент изокрене наопако, шта више да га убије како би довео у свој фашистички парламент своју диктаторску већину. Не улазим у то дали је такав обрт у Италији одговарао интересима њихове политике, мени је стало да утврдим да су фашисти имали један циљ свој диктаторски, Муссо-

линијевски, а ми у тежњи за нормализацијом и прибирањем свеукупне политичке снаге имамо сасвим други циљ. Бизмарк је у своје време рекао: „Има један једини начин да се убије парламентаризам, а то је самим парламентом“. Мусолини је тако поступио, а нама није циљ да убијемо парламентаризам него да га, напротив, оживимо и нормализирамо.

Господо, да пређем сада на румунски закон. Претходно морам затражити од Вас допуштење да се задржим мало више на компаративне констатације, и молим да ме извините ако мој говор буде мало продужио и проширио поглавито ради тога да вам дам материјал из кога ћете јасно видети све погрешке оваквог погрешнога копирања туђег законодавства изборног на наше прилике. Унапред вам велим да су сви податци узети из официјалних публикација, како италијанских тако и румунских, из публикација које се не могу демантовати (гласови: продужите; само продужите.)

Румунски изборни закон од 27 марта 1926 године у истом је духу са фашистичким законом. Да би се интереси земље обезбедили изнад локалних интереса — како се говорило тада у званичним румунским круговима — да би се створила једна владина већина потребна за извођење државног програма румунски изборни закон сабира уједно гласове добијене од једне странке, од владине странке, у целој земљи и дели мандате према тим глобалним резултатима. У то време као што добро знате стање у Румунији било је расклиматано и тражила се једна морално јака личност, и како друге политичке личности поред Братијануа и других, беху изгубиле свој довољан политички изражај, онда се пронашао генерал Авереско, главно командајући румунске војске, за чије име Румуни везују своје победе, у колико су их имали. Познат је афинитет генерала Авереска према фашизму и такође познате су и манифестације официјалних фашиста на челу са Мусолинијем према генералу Авереску, и тај афинитет латински имао је ваљда за последицу и то што је Румунија узела фашистички изборни закон себи за углед.

Владајућа странка покушавала је себе обезбедити овако. Странка која добија у земљи рела-

тивну већину, или бар 40% гласова њој се додељује 50% мандата. Код нас се у томе ишло и даље: странка која добије релативну већину њој се додељује три петине мандата. По обрасцу румунског закона већина добија врло јаке премије. То је систем мајоритета са премијом. Ова премија, тако да назовем, иде на штету мањине; управо рећи већина односи три петине мандата, а остало је нека врста пљачке, под видом пропорционалности. По оваквом румунском обрасцу странке мањине добијају знатно мањи број мандата него што би добиле на бази чисто пропорционалној. Расподела мандата по окрузима, у корист сваке странке држи се према добивеним процентима гласова по срезовима. И у нас је узет овај образац у толико што су бројеви мандата подељени на бановине, а затим створене групе по окрузима, како чујем да се у произвољности својој решава влада да уведе неке врсте изборних округа, који би захватили размер ранијих жупанија. Са оваквом допуном прескочиће се бановина на округе али ће бановине својим утврђеним бројем мандата остати као изборна групација како геометријски тако и аритметички.

Али вратимо се разматрању изборног закона у Румунији од 1926 год. да би утврдили резултате по њему.

Изборна борба по овом систему водила се у Румунији између шест политичких странака у главном. Остављамо по страни оне фракције које су добиле незнатни број гласова, који се не рачунају. Овако су биле распоређене странке:

1. Народна странка, на челу са генералом Авареском, као шефом странке и владе;
2. Либерална странка Братијана;
3. Опозициони блок састављен од националне странке (Трансилванске), странке Мањуа, од селачке странке и од бивше странке Таке Јонеску.
4. Лига хришћанска-антисемитска;
5. Социјалистичка странка;
6. Комуниста.

Број уписаних гласача био је 3 милијона 496.814 на целокупном становништву од 17 и по милијона.

Целокупан број таквих гласова, подразумева-

јући ту и анулирање гласова био ја 2,622.565 што сразмерно према броју становништва значи да је апстиненција била доста велика.

Ових 2,622.565 гласова распоређени су били овако:

1. Народна странка	1,366.160	52.09%
2. Опозициони блок	727.202	27.73%
3. Либерална странка	192.399	7.34%
4. Хришћанска лига	124.778	4.76%
5. Социјалистичка странка	50.594	1.55%
6. Блок раднич. ком. стр.	39.203	1.49%
7. Остале фракције	132.229	5.04%
	2,622.565	100%

На 74 округа опозиција је имала већину у 8 округа. Влада је имала апсолутну већину у 63 округа. Разуме се лако и полицијски добивену већину.

По једном чисто мајоритарном систему влада би имала да добије 347 мандата а опозиција 40 мандата. По систему интегралном-пропорционалном, водећи рачуна о тотално добивеним гласовима у целој земљи расподела мандата била је оваква:

Народна странка 202 мандата
Опозициони блок 107 мандата
Либерална странка 28 мандата
Хришћанска лига 18 мандата
Социјалисти 6 мандата
Комунисти 6 мандата
Остале странке 20 мандата.

Међутим, уведеним системом са премијом за већину резултати су знатно измењени.

По овом систему извршених избора онемогућени су били да дођу до мандата радници, социјалисте и комунисте, јер су добили 2% од целокупног броја гласова што не даје право ни на једног посланика, а по пропорционалном систему имали би 6 мандата.

Подела мандата на остале странке извршена је овако: треба прво имати у виду да је влада добила апсолутну већину у 63 округа а опозиција у 8 округа и према томе:

Опозиција која би по пропорционалном систему добила 107 мандата, а по мајоритарном 40% мандата, добила је по овом систему само 23 ман-

дата од целокупног броја 387 мандата, а остало је 346 мандата да се подели. Народна странка, странка већине добија 182 мандата а остатак се даље разделеђује између свих странака, разуме се и странка већине добија свој део, премију. И према томе румунски парламенат овако је био претстављен: владина странка 192, опозициони блок (националисти и сељачка странка) 69, либерална странка 16, хришћанска лига 10. На тај начин румунска влада обезбедила је себи компактну већину.

Изложивши све ово, господо, на савести ми лежи да кажем да овако добијена већина није престављала верну слику народнога расположења и према томе није требало ни много времена да се покаже колики су ови резултати и сувише прелазног карактера. Наша влада може узети систем какав хоће, оправдано је мишљење сваке владе да нађе изборни закон који ће је одржати на управи. И владе имају свој егоизам и своје право да себи обезбеде опстанак. Признајем такође да са једном компактном већином лакше се и боље изводе државни и политички програми. Фашистичка влада могла је према својим циљевима изабрати изборни закон који ће је најбоље и до крајних граница диктаторских ојачати. Румунска влада, и она такође према својим циљевима мора тражити изборни закон који је најбоље обезбеђује. Али ствар код нас је друкчија. За ову владу неможе се казати да нема већину, можда има толику да јој та већина и смета. Код нас је ствар друкчија у односима странака. Правећи овај закон ми пред собом немамо ни једне странке, формално их немамо, јер по закону нису допуштене. Како ситуација тако и циљ наш сасвим је друкчији: ми немамо у парламенту странака да их из парламента изгонимо или да их бројно ослабимо и умањимо. Напротив, хоће се у тежњи за нормализацијом политичког живота привући и друге странке на парламентарно учешће и на попуну оне празнине која се констатује осуством извесних елемената. С нормализацијом политичког живота тежи се да се народно претставништво изрази у потпуности својој и потпуности народнога расположења. Да није те тежње, да није тог циља зар бисмо имали потребе доносити нов изборни закон, или тачније рећи зар би нужно

било доносити овакве опширне допуне и измене. Изгледа да се примило мишљење да по закону ранијем није се могло доћи до изражаја на изборима и са другим странкама или да кажем још отвореније да је другим странкама онемогућено било учешће у изборима и зато се тражи могућност да се до свега тога дође. Кад је то циљ, господо, онда се мора рачунати са психологијом и трезвеношћу не само с једне стране него и са друге. Ја се питам хоће ли друге странке уопште узети учешће према оваквим перспективама? Ако нам је циљ да новим изборним законом створимо једно комплетно и изражајно Народно претставништво, изражајно у хармонији свеукупне националне и државне политике, ако нам је, велим, то циљ, онда замислимо се за тренутак хоће ли се тај циљ постићи овим изборним законом. Ако је интерес државе, а интерес је заиста да се створи један стварни и хармонијски рад у Парламенту, здрав рад владе и опозиције, онда, господо, знајмо унапред, да ћемо овим законом промашити овај циљ, јер не верујем да ће које странке ући у овакву изборну комбинацију и учествовати у изборима, и на тај начин остаћемо с промашеним циљем изгласавајући овај закон, који и с моралне и с политичке стране неће нас довести до онога резултата, који се тражи и жели.

Истина је, господо, да је Авереску у Румунији добио око 102 посланика, али, господо, није прошло дуго времена а имали смо прилику да видимо Алба Јулију и онај велики народни протест, који је дошао да изврши око консолидовања живота, које је наступило са доласком Мањиуа на владу и повратком краља и решењем династичког питања у помирењу целокупне ситуације.

Господо, ја сам сматрао, за потребно да изнесем ове податке, велим чисто академски. Ја Вас уверавам да сваки који прави обрачун са својом савешћу мора да мучи ову исту муку коју и ја мучим, а то је, да ли је ово што радимо добро или није. (Узвици: Тако је). Господо, ја нећу да поричем тешку ситуацију у којој се ми налазимо сада, заиста имамо један парламенат, који не садржи у себи све оне елементе, који би било позитивно или негативно у једном здравом парламентарном сукобу и

јавној критици давали изражаја народног претставништва, народних брига, народног осећаја и народне савести у здравој хармонији коју ми овако тражимо. Ми морамо примити мишљење владино која каже да треба ићи постепено ка нормализацији. Господо, ми треба да идемо постепено ка нормализацији али постепено у духу нашем, постепено с обзиром на наше прилике. Пренети један закон из друге земље, који има позитивне резултате у Италији а негативне на другој страни, јер смо видели шта се дешава тамо у Румунији. Ми смо имали г. Јоргу, који је био један једини посланик, који је онда добио већину. И није се дошло до одређене ситуације, док се и тамо није дошло до једног здравог решења.

Ја и сад, господо, стојим у једној недоумици шта да радим? Или да гласам за или против овога предлога. (По души и савести!) И ја лепо молим, господо, да ме саслушате до краја. И према томе у тој недоумици шта да радим, ја сам тражио извесне поставке, које ће учинити да отворено приступим и решим своју сопствену кризу у питању: гласати или не гласати. Господо, зато сам тражио подршке реалне у извесним идејама, које су данас апсолутно неприкосновене. То важи нарочито у погледу тајног или јавног гласања. Дозвалите ми, господо, да и о томе на један чисто академски начин дам своје мишљење.

Није то, господо, мала ствар је ли то тајно или јавно гласање. Ја ћу отворено рећи да је питање тајног или јавног гласања питање психологије. Онај парламенат, који није изабран тајним гласањем, тај парламенат нема довољно ауторитета. (Пљескање). То је ушло у психологију људи. Да смо ми бирани, сви ми колико смо овде, тајним гласањем, на бази тајног гласања, онда би проценат нашег ауторитета јако отскочио. Према томе, господо, ја сам у питању јавног или тајног гласања ипак тражио објашњења, или другим речима тражио сам солидан терен да могу отворено да се изјасним за тајно гласање, према оваквим фактима, које имамо пред собом. Господо, сви правни научници, сви правници су дали врло много размишљања о тајном или јавном гласању. Ја ћу да споменем, да ово што сад говорим,

говорим према идејама, које може сваки прочитати у веома познатим правним књигама пуним ауторитета, професора Јелинека, правним књигама Есмена, и правним књигама Карла Мајера. Све то што они говоре, говоре на основу дугога проучавања, и према томе нека ми буде допуштено да резимирам сва та три мишљења у овим одломцима, које сам узео из тих књига.

Са теоријског гледишта бирачи би требали да гласају јавно. Бирачко им се право не даје у њиховом приватном интересу. Како ће они то право гласа употребити, то није њихова приватна ствар. Бирачко право се даје бирачима у државном интересу. То је јавна служба, коју они треба да врше под надзором публике и народа. Али, господо, са демократијом продире тајно гласање, а не јавно гласање. Неки друштвени редови, а они нису малобројни, немају материјалне самосталности и на њих је врло лако утицати притиском и корупцијом. Тајно гласање је један начин да се бирачи при гласању ослободе сваког притиска и корупције. Њима се тајним гласањем ставља независан положај, да могу слободно извршити бирачку дужност. Тајно гласање уведено је у XIX. веку са демократисањем целокупног изборног система. Ја ћу, господо, да се задржим на једном факту, који је овде врло важан, да изнесем разлоге због чега смо ми нашом прошлошћу, из времена када је извршено јединство Срба, Хрвата и Словенаца и политички и морално обавезни да будемо за тајно гласање. Ви се сви сећате да је први основ, нека врста Устава наше садашње државе, или боље рећи споразум о Уједињењу, био изнесен у Крфској декларацији. То је била прва манифестација нашега Уједињења. У Крфској декларацији имамо у главnome три главна питања. Дакле, прво питање народне династије, која је одушевљено примљена од свих Срба, и Хрвата и од свих Словенаца, као историјска династија, каква је и заиста династија Карађорђевића. Друго питање било је — самоуправа, која је такође примљена од свих који су на декларацији радили. И најзад треће питање било је питање тајног гласања, управо обавеза уредити целу државу на

сподо, ја бих могао да Вам наведем мишљења г. Драшковића и осталих личности, али хоћу да завршим ову серију с тиме да смо и Крфском декларацијом и изјавом наших првих људи утврдили право тајног гласа као једну основу, као камен темељац на коме ће бити базирана ова држава. Господо, ми исто тако знамо да је и Женевска декларација манифестована у истом циљу и према томе налазим у прошлости једну моралну обавезу да у питању тајног или јавног гласања кажем да, за бољитак ове државе, треба да не заборавимо оно што је било у прошлости, треба да се држимо свега онога што је један пут у прошлости речено, утврђено и условљено, да нам се не би чинили приговори да смо заборавили шта је било од 1918 године.

Хоћу да напоменем и ово: да је политика изражена кроз Манифест нашега Краља од 6 јануара била свестрано и одушевљено примљена са сваке стране. Народ је ту политику потпуно схватио и разумео. Један је период те политике од 6 јануара 1929 године до Парламента, а други од Парламента на овамо. У првом периоду ствари и догађаји били су доста у реду и у хармонији; примиривали су се духови и политичке партијске страсти. Политика 6 јануарска имала је свој одређени правац као и свога највишег сувереног Носиоца; била је народу јасна и по циљу који се желео постићи. Та политика пренесена у Парламент, извођена кроз Парламенат, све се више компликовала, постала је у моментима и неодређена и нејасна и често и нелогична. Дешавало се по нешто у Парламенту што није добијало никако објашњење, а давало је маха закључцима не само произвољним него и контрадикторним по циљу ономе како се замишљао да треба да је постављен и кроз Парламент. То је све давало и целокупном режиму нешто неодређено, али што је најважније то је слабило режим из дана у дан, и он постајао је све даљи од оне основне идеје 6 јануарске политике, с мање хармоније а готово рећи и без много дисциплине. Све је текло млитаво, без јасног става, и то се све обележавало и кроз једну озбиљну апатију, што се нарочито осетило на раду око стварања странке ЈРСД, која би како се

замишља, требала да прихвати главне основе 6 јануарске политике са идејом интегралног југословенског јединства као политички завршни циљ. Услед привредне кризе акција парламентарна више се тетурала него што је ишла одређеним правцем, час је нешто прихваћено било енергично а после се у држању та енергичност напуштала. Народне масе Парламенат није много очарао а изабран јавним гласањем, оставши без ауторитета, Парламенат је окружен био и једном кампањом па чак и конспиративном кампањом.

Мени се чини да у периоду парламентарног режима ствари нису постављене у логични однос једне према другој. Овај режим требало би да буде уставни, и он је на бази једног Устава. Али то је уставан режим без парламентарности, без парламентарности у правом смислу те речи, т. ј. Влада не излази из Парламента нити је одговорна Парламенту. Тако је било код немачких држава пре рата. Значи да се кроз овај уставни режим не жели и неће парламентарни режим у правом смислу. Међутим с друге стране иде се за тим, да се створи једна јака странка, странка већине — с вођом. Како се онда може избећи партијска влада. То би била имитација фашизма — али без Мусолинија.

Ако се иде ка стварању једне велике странке, онда се не може избећи партијска влада. На томе путу ваљда је тежња ка нормализацији и ка враћању правој и стварној нормализацији.

Не могу пропустити да не говорим о носиоцу земаљске листе, која је установа била и у прошлом изборном закону и задржана и сад. Важно је поставити овде питање: Да ли се место носиоца земаљске листе попуњује или не попуњује. Ту ћу навести једну нелогичност. Ако партијске већине не може бити без носиоца, онда он, као вођа, треба да је перманентан т. ј. да се замењује ако га нестане. То нелогичност видљива је и у овом Парламенту у којем смо ми били везани за листу једнога носиоца. Тог носиоца нема међу нама. У каквом смо односу ми сада? Или је носилац био само фигура и не значи ништа, или је нешто значео и Парламенат је у дефекту. Истина све се то не осећа ни као дефект ни као потреба у овом

Парламенту. Али ствар ће бити другчија кад буде организована једна велика странка са вођом, који, јамачно, треба да буде и носилац листе.

У питању носиоца земаљске листе важније је нешто друго. По моме мишљењу носилац земаљске листе не слаже се са монархиским системом. Носилац земаљске листе добија на изборима плебисцит народа, он је једини, и плебисцит народа везује се за његову личност. Он као један једини, изнад свих посланика, исплебисцитиран, стоји према круни у једном специјалном, и врло интересантном односу.

Ствар је ова врло суптилна и зато молим да ми се поклони пажња, како бих Вам доказао да установа носиоца једне земаљске листе није у духу монархизма. Претпоставимо да добије две трећине и више гласова, другим речима да добије апсолутни плебисцит. У том случају он је изразити носилац народне воље. Ово ћу боље приказати ако потражимо примера у историји. Наполеон III био је биран плебисцитом за председника Француске Републике. Шта је он учинио? Он се на бази тога народног плебисцита прогласио за цара. После овог случаја ни један се председник републике не бира више плебисцитом у Француској. Шта више у Француској после покрета буланжиста, не бира се непосредно ни председник Париске општине, већ после избора по арондисманима, председник Париске општине бира се преко изабраних одборника по арондисману. Нећу даље развијати ову идеју.

Морам се оградити да све то није случај сасвим код нас, али плебисцит као највиши израз народне воље, припада, као личности, у првом реду круни и ником више. Тако је бар у духу монархизма.

Зато сам ја мишљења да се избори врше по странкама и везивањем за странку а никако за личност, јер су личности увек, или прелазне или евентуално и преко мере славољубиве.

Личности као носиоци земаљске листе имају и своје симпатије и антипатије, и не би требало потчинити вољу народну обичном случају симпатије или антипатије носиоца листе.

Да завршим. Кад узмем у обзир да ће нов.

Закон престављати збркану копију фашистичког и румунског изборног закона, што је све недовољно испитано са резултатима за нашу земљу и прилике; кад узмем такође у обзир да друге странке по овом Закону биће не у положају једнакости него потчињености а можда доведене и у сумњу да ће дати резултате оне које претставља стварно народно расположење, ја верујем да ће овај Закон у том случају промаштити циљ. Кад додам још да је тајно гласање искључено из овога Закона, што једино даје ефекат слободних избора, а с тајним гласањем још подиже се ауторитет Парламента, ја морам озбиљно посумњати да се овим изборним Законом не отвара здрава скретница ка нормализацији нашег политичког живота. Зато, одговарајући својој дужности и савести, изјављујем да је потребно вратити овај пројекат „измена и допуна Закона о избору народних посланика“ у Одбор на накнадну и свестрану анализу и проучавање, а све у духу и у интересу нашег народног и државног здравог и нормалног политичког живота. (Бурно одобравање. Гласови: Живео!)

ГОВОР

МИЛОВАНА ЛАЗАРЕВИЋА, нар. посланика

**држан 14 фебруара 1933 године на XXV
редовном састанку Народне Скупштине**

Милован Лазаревић: Господо народни посланици! Неоспоран је факат, да је један од првих услова за политичко и нормално сређивање у једној уставној земљи, добар изборни закон, који би народу огарантовао и омогућио: пуну, праву и истинску слободу у његовом слободном опредељивању приликом избора. Само кад из те његове слободне воље, буде створен Парламенат и то од оних његових претставника, које је он својом свешћу и слободном вољом бирао и изабрао, и у којима он има пуно вере да ће га истински и поштено у Народној скупштини заступати и његова права и његове интересе чувати. Само такав и једино, господо, такав парламенат, уживаће народно поверење и имаће потребан ауторитет. Сваки други начин, неће постићи овај основни принцип на коме Парламенат у свакој политички сређеној земљи почива.

Ако се ово не жели, нека се то отворено и каже, јер би ја према томе имао да оценим, да ли уопште има смисла да ја и моји другови који овако као и ја мисле и даље у овом Парламенту останемо. Овакав систем који се са оваквим назадним и реакционарним законским предлозима спроводи, нити је диктатура, нити жеља за народном вољом и његовим грађанским правима, већ нека нарочита врста шверцовања посланичких мандата, непозната у културним земљама.

Ни уком случају ја не би могао гласати за овакав законски предлог о изборима народних по-

сланика, јер би тиме себе демантовао и пљунуо на своју политичку прошлост. Ја сам, господо, један од оних који сам са мајчиним млеком посисао идеју о слободи избора, о грађанским слободама и правима и о парламентарном систему државне управе. Овај законски предлог у супротности је са тим мојим политичким схватањима и идеалима и ја морам стога бити противан оваквим законским предлозима.

Мој положај као политичког човека, који се 39 година борио за грађанске слободе и народна права, за слободу штампе, збора и договора, не допушта ми да будем солидаран са оваквим законским предлозима којима се све то спутава и ништи.

Овим делом земљине кугле пре нас, прошле су многе генерације. Вероватно, да оне од нас нису биле паметније, културније и просвећеније, али су бар знале шта хоће, — што онима који данас овакве законске предлоге подносе Народној скупштини не достаје.

У својим многобројним и разним говорима и изјавама и господин Претседник владе и многи од господе Министара, говоре о грађанским слободама и правима које на сваком кораку газе и спутавају. Певају песму о слободи штампе, а ми смо на велику срамоту земље доживели да се и говори народних посланика цензуришу, због тога народ нема могућности да се обавештава о раду својих посланика. Изгледа, да је настало право глуво доба.

Оно што је на небу сунце, не треба заборавити да је то на земљи слобода штампе, без ње слободном народу нема живота. Певате песму о слободи збора и договора. А ваше власти у земљи забрањују да се грађани могу скупљати и договарати о најпречим потребама својим. Дозвољавају слободу збора само зеленашима, кад треба да се договоре како треба да опљачкају један цео народ, као што су радили од ослобођења нашег до данас.

Заборавља се да је наш Владалац земље у својој Престоној Беседи при отварању првих седница Народне скупштине, апеловао на Владу и Народну

скупштину, да прву и највећу бригу и старање посветимо подизању нашег земљорадника.

Дадосмо, господо, у својој адреси упућеној нашем Владаоцу свечану реч, да ћемо Његове жеље као Његов аманет својим радом и испунити. Шта урадисмо са тим нашим обећањем? Од свега тога израдисмо један законски предлог којим би се у овим тешким приликама економски наш земљорадник сачувао од пропасти да не постане бескућник и да би се заштитио од навале ненаситих банкара и зеленаша, као гладних зверова кад остану без плена. Па и тај једини законски предлог, који је био стављен на дневни ред, подземне и невидљиве силе, успеше својим утицајем да га скину са дневнога реда повредом закона. На овај закон о заштити земљорадника чекала је цела земља, па и он једини данас стоји у једној великој неизвесности и лебди између живота и смрти. Изгледа по свему да ће зеленаши успети и сада да његову судбину запечате, а нашег земљорадника оставе и даље њином плену. Где нас овакве радње воде?

Шта се уопште са оваквим законским предлогом мисли да постигне?! Ако се жели да се стање у земљи поправи, ако се жели да се створи један солидан систем демократије и народних права и слобода, оваквим законским предлогом то се постићи не може. Избегава се демократија која мири и уједињује, а доносе се закони који народ драже и разједињују. Избегава се пут којим се ауторитет Парламента уздиже, а ради се оваквим поступцима на његовом рушењу.

Пут којим се иде не ваља. Систем земаљских листа, отежава народу употребу његових права. Од воље носиоца земаљске листе зависи да ли су читави крајеви у земљи у могућности да даду кандидате и ако претстављају већину, или не. Зависи дакле, господо, да ли ће имати свога претставника у Парламенту или не.

Систем јавнога гласања који се овим законским предлогом жели да спровеле није лобар, он неће дати Парламенат који би био израз воље народа и у кога би народ имао вере, већ ће бити

израз силе владајуће групе, која има у рукама власт...

Економски слабе и зависне масе народне, неће код јавнога гласања моћи да свој глас употребе по својој вољи и савести, већ по вољи економски јачег.

Овакав предлог законски чини рђаву услугу земљи и нашем народу и крајње је време да се са оваквим методама престане.

Ми видимо данас, господо, у појединим деловима наше државе, честе и кобне жеље за подвајање државе, на челу којих стоји на велику жалост и један бивши претседник владе, који је више пута у овој земљи од ослобођења па до данас био министар разних портфеља као и министар после 6 јануара. Све ово преставља знаке болесног стања данашње земаљске управе.

Доношење оваквих назадних закона, често се правда разлосима одметништва појединих политичких бродоломника од државе, од којих су једни погубили министарске положаје, а други који теже да их добију. Уцењује се и блефира, са највећим светињама ове земље, на рачун целог нашег народа.

Дакле, зашто, господо, да цео наш народ пати због неколико безумника, плаћеника и туђинских измећара и агената? Погубили смо, господо, због оваквих, оно што је једном народу за његово слободно развиће најпотребније, — изгубисмо оно што човека чини човеком, само због уображене опасности по државу. (Аплауз, одобравање и узвици: Тако је!)

Мене који пратим догађаје у земљи, мора и да изненади и да зачуди како се могу изјаве неколицине уображених и неуравнотежених политичара о пунктацијама и сепаратизму, уопште трагично узимати!

Наша држава Краљевина Југославија, није пролазно дело, она није створена преко ноћи, она се стварала у самој свести и срцима најбољих њених синова читавим вековима. Она почива на темељима јачим од сваког бетона и челика. У њеним темељима узидане су кости најбољих синова.

њених, натопљених крвљу њиховом. Потомци оних који створише ово велико национално дело, — јединство народа и државе, примили су на себе завет да је сачувају и они ће је, господо, и по цену нове крви и нових жртава и сачувати. Варају се сви туђински измеђари и плаћеници, да ће темеље наше националне државе и јединства народног потрести, и довести у питање. Патриоте земље могу због овога ништавног уображења да буду спокојни.

Запитајмо се, господо, шта је привлачило предратној Србији наша племена која су под туђином била да се са нама уједине? . . . Позната је ствар свакоме, да нико не тежи и не жели да иде у мрак, већ сваки тражи светлост. Малена Србија са својим познатим грађанским слободама и народним правима, као и слободом штампе, збора и договора, са правим и истинским парламентарним системом државне управе, служила је као пример много већим, старијим и културнијим државама од ње. Она је својим слободама и грађанским правима светлила као сунце на небу. Она је била привлачна снага, те су јој сва браћа неуједињена тежила и јединство државе и народа са њом тражила. Као таква, она је била идеал браће наше. То је помогло те смо идеале нашег народног јединства и остварили и тиме створили једну заједничку, националну и недељиву државу — Југославију.

Шта је данас, господо? Поред оних туђинских плаћеника слугу и робова покојне Аустрије, одмећу се од ње на жалост и они који су били од почетка за државу, па поред њих неки од бивших министара и претседника Владе. (Гласови: Тако је! Одобравање). Размислите, господо, где ће нас ово одвести?

С тога, без обзира на претње неколицине политичких сецикеса и сепаратиста, земљи нашој треба дати добре законе који ће нашем напаћеном народу створити боље услове за његов развитак и напредак, и који ће му дати вере у његову бољу будућност. Хоћемо законе који ће народ увек омити да и у будуће воли своју државу као што је увек волео и који ће бити поносан што је поданик

нашег узвишеног Краља Карађорђевића, под чијим су вођством и уједињена наша племена а за чију су слободу и претци нашега Владаоца давали све, па и животе своје.

Господо! Ма да сам члан скупштинске владине већине, ја за овакав законски предлог не могу гласати. — Остајући тиме доследан својој политичкој прошлости, ја ћу гласати против.

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. КОМЕНТАР ПОРОДИЧНОГ ЗАКОНА: ПРЕМА СТАЊУ
ЗАКОНОДАВСТВА ОД 1. ФЕБРУАРА 2012. ГОДИНЕ
Илија Бабић
Београд: Службени гласник, 2014.
2. КОМЕНТАР ЗАКОНИКА О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ
Горан П. Илић и др.
Београд: Службени гласник, 2014.
3. КОМЕНТАР ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ: СА
ОДАБРАНОМ СУДСКОМ ПРАКСОМ И ПРИЛОЗИМА
Илија Бабић
Београд: Службени гласник, 2013.
4. ПРАВО ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ И
ИНФОРМАЦИОНО ДРУШТВО
Слободан Марковић
Београд: Службени гласник, 2014.
5. МРАЧНИ КОНТИНЕНТ: ЕВРОПА У ДВАДЕСЕТОМ ВЕКУ
Марк Мазовер
Београд: Архипелаг, 2011.
6. НОЋ И МАГЛА: ДРАМЕ И ФИЛМСКИ СЦЕНАРИЈИ
Данило Киш
Београд: Архипелаг, 2014.
7. ПРОПУШТЕНА ПРИЛИКА
Давид Албахари
Београд: Архипелаг, 2014.
8. СТАКЛЕНИ ЗИД
Владимир Тасић
Београд: Архипелаг, 2014.
9. ЧЕТВРТАСТО МЕСТО: АНТОЛОГИЈА ПРИЧА О ЧИТАЊУ
НОВИНА
Приредио Срђан В. Тешин
Београд: Архипелаг, 2014.
10. ГЛОБАЛНИ ХЛАДНИ РАТ
Од Арне Вестада
Београд: Архипелаг, 2008.
11. ЧАРОБНИ ТРЕНУЦИ И ДРУГЕ ПРИЧЕ
Саша Димоски
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2013.
12. ЖЕНА У СНЕГУ
Ивана Прентовић Кривокапић
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2014.

13. САТОРИ
Срђан Срдић
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2013.
14. КАМЕРНА МУЗИКА И ДРУГЕ ПЕСМЕ
Џејмс Џојс
Београд: Архипелаг, 2014.
15. СТАН БЕЗ АДРЕСЕ
Михајло Пантић
Београд: Архипелаг, 2014.
16. ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ЗНАО СВЕ
Игор Сахновски
Нови Сад: Stylos art, 2013.
17. КОФЕР
Сергеј Довлатов
Нови Сад: Stylos art, 2013.
18. СПОМЕН-МУЗЕЈ
Сергеј Довлатов
Нови Сад: Stylos art, 2013.
19. КОМПРОМИС
Сергеј Довлатов
Нови Сад: Stylos art, 2012.
20. НАШИ
Сергеј Довлатов
Нови Сад: Stylos art, 2012.
21. РОБИЈАШКА ЗОНА: НАДЗОРНИКОВИ ЗАПИСИ
Сергеј Довлатов
Нови Сад: Stylos art, 2012.
22. СТРАНКИЊА
Сергеј Довлатов
Нови Сад: Stylos art, 2014.
23. ДЕЛФИН: ПРИЧА О САЊАРУ
Серђо Бамбарен
Нови Сад: Stylos art, 2008.
24. ВАСПИТАЊЕ ДЕВОЈАКА У ЧЕШКОЈ
Михал Вивег
Нови Сад: Stylos art, 1999.
25. ЉУДИ ДЕЛФИНИ
Торстен Крол
Нови Сад: Stylos art, 2010.

26. ГОСПОДИН МАРЧ
Џералдин Брукс
Нови Сад: Stylos art, 2010.
27. ОТКРИВАЊЕ СТРАНАЦА
Руди Вибе
Нови Сад: Stylos art, 2007.
28. КАРАКТЕРИСТИЧНИ ПОРЕМЕЋАЈ
Кен Калфас
Нови Сад: Stylos art, 2007.
29. ИСТРАГА О СЕЗАНУ
Барбара Корадо Поуп
Нови Сад: Stylos art, 2011.
30. ГРОБЉЕ КУЋНИХ ЉУБИМАЦА
Стивен Кинг
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.
31. ПОРУКА У БОЦИ
Јуси Адлер-Олсен
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.
32. ШИФРА СОЛОМОН
Мај Ђа
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.
33. ЦЕНТРАЛ ПАРК
Гијом Мусо
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.
34. ДРУГА ОБАЛА БОСФОРА
Тереза Ревај
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.
35. ГОРКИ МЕСЕЦ
Колин Фалконер
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.
36. ИСТОРИЈА МИТСКИХ ЗЕМАЉА
Умберто Еко
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.
37. ЉУБАВ У РАЊЕНОЈ ЗЕМЉИ
Џин Сасон
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.

PREPORUČUJEMO

1. Dragoljub R. Živojinović: VATIKAN U BALKANSKOM VRTLOGU: studije i rasprave / Beograd: Albatros Plus, 2012.

Preuzeto sa sajta:

http://www.onlineprodavnicaknjiga.rs/index.php?route=product/product&product_id=195&search=VATIKAN

Knjiga *Vatikan u balkanskom vrtlogu* rezultat je višedecenijskog naučnog istraživanja našeg poznatog historičara akademika Dragoljuba R. Živojinovića, nesumnjivo najboljeg poznavaoca Vatikana i Katoličke crkve uopšte, i njihove uloge u istorijskim, posebno političkim zbivanjima u 19. i 20. veku. Ova knjiga pokazuje da je jedna geografski mala država, Vatikan, „velika sila“, kako u miru tako i u ratovima. To se najbolje vidi u ulozi Vatikana i katoličkog klera u zbivanjima na Balkanu, „balkanskom vrtlogu“, u kojem se oni nisu samo „našli“ već su ga i stvarali, naročito kad je reč o balkanskim, Prvom i Drugom svetskom ratu, nastanku i nestanku prve i druge Jugoslavije.

Ovi prilozi svedoče o različitim temama i problemima – Konkordatu sa Kraljevinom Srbijom, stvaranju jugoslovenske države tokom Prvog svetskog rata, mirovnim naporima pape Benedikta XV i njegovim nastojanjima da obezbedi svoje učešće u pregovorima o zaključenju mira i pojedinim političkim rešenjima, posredničkim nastojanjima, vezama sa predsednikom SAD Vudroom Vilsonom. Tu su takođe i rasprave koje otkrivaju držanje Svete stolice prema promenama nastalim na Balkanu nakon završetka Prvog svetskog rata, italijanskoj okupaciji Dalmacije i ostrva, sukobu između Vatikana i katoličkog klera, držanju pojedinih biskupa i njihovom otporu vatikanskoj podršci italijanskoj politici prema Kraljevini SHS.

Usput se otkrivaju i druga, manje istražena pitanja i problemi, kao što su držanje prema zaraćenim državama – Centralnim silama i saveznicima – nastojanjima da se održi postojeći politički, društveni i privredni poredak u srednjoj Evropi, naporima da se sačuva Austrougarsko carstvo od raspada, prema teritorijalnim pretenzijama pojedinih sila (Nemačke, Francuske, Italije, Rusije), pokretu za pomirenje crkava u Evropi – ekumenizmu...

Prilozi u ovoj knjizi saopštavaju mnogo dosad nepoznatog, otkrivaju lice i naličje vaticanske politike tokom XX veka.

2. Dragoljub R. Živojinović: U POTRAZI ZA ZAŠTITNIKOM: studije o srpsko-američkim vezama 1878–1920. godine / Beograd: Albatros Plus, 2010.

Preuzeto sa sajta:

http://www.onlineprodavnicaknjiga.rs/index.php?route=product/product&product_id=194&search=u+potrazi

Knjiga *U potrazi za zaštitnikom* kapitalno je delo jednog od naših najistaknutijih istoričara, akademika Dragoljuba Živojinovića, u kojem naš ugledni naučnik raspravlja o srpsko-američkim vezama od 1878. do 1920. godine.

Naime, burni događaj na Balkanu s početka prošlog veka, bili su dobro poznati i u SAD. Nesumnjivo, najveće zasluge za njihovo dublje razumevanje u američkoj javnosti toga vremena pripadaju našem velikom naučniku Mihajlu Pupinu. Živojinović vrlo upečatljivo pokazuje kako je Pupin, zahvaljujući svom velikom naučnom autoritetu i javnom ugledu, kao i ličnom prijateljstvu sa predsednikom Vilsonom – postao najveći lobista za interese tadašnje Srbije.

Nakon okončanja Prvog svetskog rata i formiranja Kraljevine SHS, SAD odlučno ustaju u odbranu interesa novonastale države. Predsednik Vudro Vilson ovakvoj politici daje presudan uticaj. Američki predsednik odbacuje znameniti Londonski pakt kao obavezujući za SAD, oštro se suprotstavlja nastojanjima Vatikana, Italije i Republikanske stranke u vlastitoj zemlji da Kraljevina SHS ustupi delove svoje teritorije Italiji.

Konačno, američki predsednik je odbacio i Rapalski sporazum kojim su V. Britanija i Francuska želele da nametnu neprihvatljiva rešenja za Kraljevinu SHS u sporu sa njenim južnim susedom...

3. Dragoljub R. Živojinović: NADMENI SAVEZNIK I ZANEMARENO SRPSTVO: britansko-srpski odnosi (1875–1941) / Beograd: Albatros Plus, 2011.

Preuzeto sa sajta:

http://www.onlineprodavnicaknjiga.rs/index.php?route=product/product&product_id=190&search=nadmeni+saveznik

Knjiga Dragoljuba Živojinovića, jednog od naših najistaknutijih istoričara, predstavlja plod dugogodišnjih istraživanja srpsko-britanskih diplomatskih i političkih odnosa, koji su na formalnom nivou bili uglavnom saveznički. Međutim, rezultati tog istraživanja ubedljivo ukazuju na činjenicu da je srpsko nacionalno i državno pitanje retko kada bilo u vidokrugu britanske međunarodne strategije. Naprotiv, pre bi se moglo reći, da je savezništvo ovih dveju zemlja bilo u funkciji velesilskih pretenzija jače strane u ovom odnosu. Stoga ova istraživanja sugerišu promenu srpske nacionalne politike u tom smislu, što bi ona morala biti strategijski

usmerena na zasnivanje tradicije veće ravnopravnosti i adekvatnijeg uvažavanja srpskih nacionalnih interesa. Okolnost, gde je Srbija u svim velikim istorijskim lomovima i krupnim međunarodnim zbivanjima bila na onoj strani gde se nalazila i Velika Britanija, ovlašćuje Srbiju da na toj korektnosti istrajno insistira. Srećna je i okolnost da je ovo tako značajno štivo do uzbudljivosti napisano živim, pitkim i jasnim stilom, te će sa lakoćom naći čitaoca i van uskog kruga stručnjaka.

4. Čang Činmin: DIPLOMATIJA SAVREMENE KINE / Beograd: Albatros Plus, 2011.

Preuzeto sa sajta:

http://www.onlineprodavnicaknjiga.rs/index.php?route=product/product&product_id=188&search=diplomatija+savremene

Diplomatska delatnost i spoljna politika jedne tako velike i moćne zemlje kao što je Kina ne može nikog da ostavi ravnodušnim i nezainteresovanim. Današnji svet bremenit je velikim protivrečnostima, a među njima najveća je ona između velike destruktivne moći i neodgovarajućeg stepena moralne svesti i osećaja za odgovornost. Autor nas upoznaje sa raznim fazama kineske spoljne politike, tumači nam njene odnose sa Sovjetskim Savezom, Sjedinjenim Državama i zemljama Trećeg sveta. On otvoreno izlaže sve probleme koje Kina ima i koje je imala u svom nastojanju da vrati teritorije koje su joj u prošlosti silom i nepravедno oduzete. Izlaže nam probleme vezane za Hong Kong i Makao, kao i najteži problem današnje Kine – problem Tajvana. Pri tom ne krije teškoće na koje najmnogoljudnija država na svetu nailazi u tom pogledu. I pored svih problema i teškoća, današnja Kina ostaje privržena spoljnoj politici zasnovanoj na pet principa. To su poštovanje suvereniteta i integriteta drugih zemalja, nenapadanje, nemešanje u unutrašnje stvari drugih zemalja, saradnja na temelju jednakosti i uzajamne koristi i najzad miroljubiva koegzistencija. Bilo bi dobro kada bi još neke velike sile u svojoj spoljnoj politici sledile primer Kine.

5. Gojko Grđić: USPON I PAD TITOVE JUGOSLAVIJE: politekonomska bilans / Beograd: Albatros Plus, 2015.

Preuzeto sa sajta:

http://www.onlineprodavnicaknjiga.rs/index.php?route=product/product&product_id=185&search=uspon+i+pad

Posle prvog čitanja ovog autentičnog dokumenta jednog burnog vremena koji se posle tri i po decenije pomalja na svetlost dana, Grđićev spis bi se mogao svrstati u specifičnu naučnu studiju kojoj bi negde u podnaslovu primereno stajao termin

rasuđivanje, kao primarna oznaka za njegovu rigoroznu (pre svega egzaktnu kvantitativnu makroekonomsku, pa nešto mekšu – odražavajući prirodu predmeta istraživanja – ‚kvalitativnu‘ multidisciplinarnu: sociološku, politikološku, istorijsku...) analizu koju diskretno prati i prosuđivanje društvenih pojava i procesa.

Preuzeto sa sajta: <http://www.korisnknjiga.com/uspon-i-pad-titove-jugoslavije-naslov-59445>

Još jedan značajan rad na temu koja zaokuplja pažnju brojnih istoričara, sociologa, politikologa i antropologa, kako domaćih, tako i stranih.

Autor u ovom delu pruža vrlo detaljnu analizu istorijskih, društvenih i političkih okolnosti tokom perioda postojanja Jugoslavije. Ova knjiga rezultat je predanog rada na višegodišnjem istraživanju koje zauzima značajno mesto među studijama koje grade sliku o ovom periodu naše istorije.

6. Miloje Popović: DRUGI ŽIVOT NIKOLE TESLE: od Amerike 1974. do Srbije 2014. / Beograd: Albatros Plus, 2014.

Preuzeto sa sajta:

http://www.onlineprodavnicaknjiga.rs/index.php?route=product/product&product_id=161&search=drugi+%C5%BEivot

Knjiga Miloja Popovića – Kavaje, *Drugi život Nikole Tesle* koja je pred nama predstavlja autentično svedočanstvo o jednom ne tako dalekom vremenu, kada su sećanja na ime i grandiozno delo našeg velikog naučnika i pronalazača, polako počela da blede. Metaforični naziv Popovićeve knjige nagoveštava raznolike zapise autora kao svedoka, ali i kao jednog od ključnih aktera brojnih i važnih događaja koji su prerasli u ozbiljan projekat oživljavanja Teslinog imena i dela.

Autor ove specifično skrojene knjige, u kojoj se prepliću njegova živa sećanja, novinski članci i originalni i do sada neobjavljeni dokumenti i fotografije, spada u plejadu svestranih javnih ličnosti, čiji je životni put bio raznovrstan i dinamičan. Oprobao se u novinarstvu, diplomatiji, menadžmentu i kulturi, i upravo ta bogata i raznolika iskustva u velikoj meri su mu pomogla da se značajnim aktivnostima i projektima izbori za reafirmaciju Tesle, posebno u Sjedinjenim Američkim Državama.

Njegovi tekstovi aktuelizovali su sve ono što je u određenim istorijskim trenucima bilo bitno reći i učiniti za Teslu. Bio je i jedan od onih koji su revnosno i angažovano pratili sudbinu poslednje Tesline sačuvane laboratorije na Long Ajlendu. U knjizi su zabeležene i druge značajne aktivnosti koje je poslednjih godina učinio njen autor, kao i niz dokumenata koji ilustruju njegova nastojanja da se sačuva sva dostojanstvenost Teslinog imena.

Ono što sa posebnim zadovoljstvom želim da istaknem jeste činjenica da je Miloje Popović decenijama bio i aktivni saradnik Muzeja Nikole Tesle. Redovno se uključivao u sve akcije i programe koje je muzej organizovao i u kojima je njegova podrška bila dragocena, a 1993. Muzeju je zaveštao svoja celokupna istraživanja o Tesli.

Veliki zaljubljenik u Nikolu Teslu i njegov iskreni poštovalac, Miloje Popović svojom najnovijom knjigom nije želeo da ostane samo na pukom divljenju velikom naučniku i pronalazaču. Ova knjiga je značajan, dragoceni doprinos sagledavanju važnih momenata jednog vremena kada je trebalo uložiti mnogo napora da se Tesla sačuva od zaborava. Upravo u tome leže ključne vrednosti posla koga se Popović zdušno latio, posle toliko godina, stavljajući na uvid široj javnosti mnoge zanimljive dokumente, koji bi možda ostali zaboravljeni ili čak potpuno izgubljeni.

Popovićeve informacije i faktografija njegovih autorskih tekstova poslužiće kao dragoceni izvor budućim istraživačima.

(Iz predgovora Vladimira Jelenkovića)

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ ЗА
ПЕРИОД НОВЕМБАР–ДЕЦЕМБАР 2015. ГОДИНЕ**

1. ДРУГИ КРУГ
Миљенко Јерговић и Светислав Басара
Београд: Лагуна, 2015.
2. БЕОГРАЂАНКЕ
Игор Маројевић
Београд: Лагуна, 2014.
3. ЖЕНА СА ЦРНИМ ШЕШИРОМ
Наталија Девећ
Београд: Лагуна, 2014.
4. КУЋА СЕЋАЊА И ЗАБОРАВА
Филип Давид
Београд: Лагуна, 2014.
5. ЛЕЖАЊЕ НА КАУЧУ
Ирвин Д. Јалом
Београд: Нова књига плус, 2015.
6. ЛЕЧЕЊЕ ШОПЕНХАУЕРОМ
Ирвин Д. Јалом
Београд: Плато, 2007.
7. МАГИЧНЕ СТЕПЕНИЦЕ
Весна Јанковић
Београд: Просвета, 2003.
8. МОЛЕКУЛИ
Иван Токин
Београд: Самиздат, 2015.
9. ПРОБЛЕМ СПИНОЗА
Ирвин Д. Јалом
Београд: Plato Books, 2012.
10. ТУШТА И ТМА
Миљенко Јерговић и Светислав Басара
Београд: Лагуна, 2014.